

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Markéta Hrubíšková

**Služby osobní asistence
po přijetí zákona o sociálních službách**

Bakalářská práce

Praha 2008

Autor práce: **Markéta Hrubíšková**

Vedoucí práce: **MUDr. Petr Háva, CSc.**

Datum obhajoby: **2008**

Bibliografický záznam

HRUBIŠKOVÁ, Markéta. *Služby osobní asistence po přijetí zákona o sociálních službách*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, 2008. Vedoucí bakalářské práce MUDr. Petr Háva, CSc.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zabývá důsledky přijetí zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách zejména na oblast poskytování služeb osobní asistence. Osobní asistence je jedním z druhů komplexní péče o osoby s postižením, která umožňuje těmto osobám setrvat co nejdéle v jejich přirozeném společenském prostředí. Dosavadní právní úprava sociálních služeb v České republice preferovala spíše služby pobytové před terénními a alternativní služby, mezi něž patří i osobní asistence, v ní nebyly vůbec upraveny. Tento stav zcela odporoval celoevropským trendům v oblasti poskytování sociálních služeb. Vstoupením zákona č. 108/2006 Sb. do platnosti se situace v této oblasti zcela změnila. Současný právní předpis zavádí naprosto nový vztah mezi uživatele a poskytovatele sociální služby a upravuje dosud neexistující podmínky pro poskytovatele sociálních služeb z řad nestátních neziskových organizací. Tato práce analyzuje nástroje a opatření, které nová legislativní úprava zavádí a na případě konkrétního občanského sdružení, zabývajícího se poskytováním služby osobní asistence, se snaží ukázat, jaké důsledky měla její aplikace do praxe pro poskytovatele a uživatele služeb.

Annotation

The thesis is focused on the consequences of the adoption of the Act No. 108/2008 Coll., Act on Social Services, especially on providing services of personal assistance. Personal assistance is a part of complex care of disabled, which enables these people to stay in their natural social environment. Contemporary legislation of social services has preferred resident services to field and alternative services so far and personal assistance, which belongs to terrain services, was not comprised. The situation has changed completely by putting the Act No. 108/2008 Coll., Act on Social Services into practice. Actual legal enactment implements entirely new relationship between user and provider of social services and deals with conditions for providers from the field of non

governmental organisations, which has not existed before. This thesis analyses tools and precautions, which brings the new legislation. It tries to show the consequences of putting the law into practice for users and provides of these services on the situation of certain Public Association, which provides services of social assistance.

Klíčová slova

sociální politika, sociální služby, osobní asistence, péče o seniory a zdravotně postižené, případová studie

Keywords

social policy, social services, personal assistance, care for elderly and disabled people, case study

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 18. května 2008

Markéta Hrubíšková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala MUDr. Petru Hávovi, CSc. za odborné vedení své práce, užitečné podněty a připomínky.

Dále mé dík patří zaměstnancům Občanského sdružení Martin, zejména Ing. Jaroslavě Šimonové, za ochotu při zprostředkování informací týkajících se tématu mé práce.

Obsah

Projekt bakalářské práce	8
1. Úvod	13
2. Cíle práce, výzkumná otázka	15
3. Teoretická východiska	16
3.1. Sociální služby	16
3.2. Osobní asistence jako jedna z forem sociální služby	17
3.2.1. Definice osobní asistence	17
3.2.2. Historie služby osobní asistence	19
3.2.3. Typy osobní asistence	20
3.2.4. Rozdíl mezi osobní asistencí a pečovatelskou službou	21
3.3. Organizace poskytování a financování sociálních služeb	22
3.3.1. Zřizovatelé, poskytovatelé a uživatelé sociálních služeb	22
3.3.2. Nestátní neziskové organizace jako důležitý zřizovatel a poskytovatel sociálních služeb	23
3.3.3. Financování sociálních služeb v České republice	26
4. Metodologie	30
5. Analýza platné legislativní úpravy sociálních služeb v ČR	31
5.1. Právní úprava sociálních služeb před přijetím zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	31
5.2. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	33
5.2.1. Příspěvek na péči	35
5.2.2. Druhy sociálních služeb	37
5.2.3. Smlouva o poskytování sociálních služeb	39
5.2.4. Registrace poskytovatelů sociálních služeb	40
5.2.5. Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka a výkon činnosti v sociálních službách	42
6. Analýza aplikace zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Případová studie Občanského sdružení Martin	44
6.1. Analytický rámec studie	45
6.2. Občanské sdružení Martin a jeho služby	46
6.3. Co muselo OS Martin při aplikaci zákona zrealizovat?	47
6.4. Financování služeb OS Martin. Jak se v praxi realizuje nový vztah mezi klientem a poskytovatelem služeb?	48
6.5. Kvalita sociálních služeb. Co znamenají požadavky na její zvyšování pro OS Martin?	51
6.6. Shrnutí	53
7. Závěry	56
8. Summary	57
9. Použitá literatura	58
Příloha č. 1: Smlouva o poskytnutí osobní asistence	60
Příloha č. 2: Ceník služeb OS Martin	65

Markéta Hrubíšková

2. ročník ISS FSV UK

Projekt bakalářské práce

Služby osobní asistence po přijetí zákona č. 108/2006 Sb.

Jméno konzultanta: MUDr. Petr Háva, CSc.

KVSP ISS FSV UK

V Praze dne 28.5.2007

Podpis studentky

Podpis konzultanta

1. Vymezení poznávacího problému

1. *Služba osobní asistence jako činnost nahrazující péči rodiny.* Pro dnešní postmoderní společnost je charakteristické přesouvání péče o postižené osoby a seniory ze strany rodiny na stát nebo některé placené zařízení. Služba osobní asistence je jedním ze způsobů, jak zajistit postiženým osobám a seniorům pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu a zprostředkování kontaktu s okolím, a to v jejich přirozeném společenském prostředí.

2. *Přijetí zákona č. 108/2006 Sb. a změny v praxi úhrad za služby osobní asistence.* Cílem nového zákona o sociálních službách, který nabyl platnosti dne 1. ledna 2007 je zejména podpora sociálního začleňování každého jednotlivce do společnosti v jeho přirozeném sociálním prostředí. Zavádí státem poskytovanou dávku „příspěvek na péči“ pro osoby závislé na pomoci jiného člověka. Vznik tohoto nástroje mění vztah mezi poskytovatelem a uživatelem sociální služby. Nový systém, který zákon zavádí, má dát uživatelům sociálních služeb možnost výběru takového poskytovatele, který pro ně nabízí nejvhodnější sociální službu.

3. *V roce 2007 nastává problém deficitu finančních zdrojů na sociální služby.* S rostoucím počtem starých lidí v České republice vzrůstá význam služeb dlouhodobé péče, přičemž je třeba předpokládat, že počty klientů a náklady na služby porostou.

4. *Vztah mezi poskytovatelem a příjemcem služeb, jeho zásadní proměny po přijetí zákona č. 108/2006 Sb.* Zásadní změnou, kterou nový zákon přináší je zavedení příspěvku na péči. Ten náleží člověku, o kterého je pečováno, nikoliv tomu, kdo péči zabezpečuje. Znamená to tedy, že je čistě na příjemcovi dávky jak a na co finanční prostředky využije. Z toho může vzniknout nejistota na straně poskytovatele, zda se příjemce nerozhodně snížit spotřebu nakupovaných služeb, a zároveň příjemcovi služeb ukládá povinnost neustále sledovat objem spotřeby.

5. *Vývoj nestátních neziskových organizací a jejich uplatnění v oblasti sociálních služeb.* Kromě obcí a krajů, které mají u nás dominantní zastoupení v poskytování sociálních služeb, roste počet neziskových organizací působících v této sféře. Tento trend je patrný zejména v západních zemích, kde má občanská společnost nesrovnatelně delší tradici.

6. *Hospodaření NZO poskytujících sociální služby.* Neziskové organizace působící v sociální sféře mohou získat dotaci ze strany MPSV. Také mají možnost čerpat prostředky z Evropského sociálního fondu. Změnou zákona o sociálních službách se však klade důraz na financování sociálních služeb zejména ze strany příjemce služeb. Je však otázkou jakou skutečnou roli hrají prostředky získané od příjemce v rozpočtu organizace, která tuto službu poskytuje.

7. *Standardy služeb.* Hlavním cílem změny zákona o sociálních službách je zvyšování kvality poskytovaných služeb. MPSV udává standardy, jak by měla vypadat kvalitní sociální služba a jednotlivá zařízení, které ji poskytují, jsou posuzovány z hlediska toho, zda tyto požadavky splňují. Zařízení se jim proto musí nutně přizpůsobovat, aby si udrželi své postavení na trhu se službami.

8. *Kontrola kvality, inspektoři kvality.* Jedním z cílů MPSV v oblasti sociálních služeb je pravidelná kontrola zařízení poskytujících sociální služby. Tuto kontrolu provádějí školení inspektoři kvality, kteří mají zjistit, zda existuje soulad poskytované sociální služby se zákonem o sociálních službách.

9. *Další vzdělávání pracovníků v oblasti sociálních služeb, kompetence, kvalifikace.* Zařízení zabývající se sociální službou jsou vystaveny tlaku ze strany státu a Evropské unie na zvyšování kvalifikace a odbornosti svých pracovníků. Jednotlivé organizace mají možnost čerpat dotace na vzdělávání svých zaměstnanců a vybírat si z celé škály kurzů. Otázkou je jaký je zájem o tyto kurzy ze strany pracovníků a zda tito pocítují užitek ze svého dalšího vzdělávání.

2. Cíle práce a výzkumná otázka

Cílem bakalářské práce je analýza implementace nového zákona o sociálních službách v oblasti osobní asistence (případně širší oblasti sociálních služeb) z hlediska zúčastněných aktérů, tedy příjemců a poskytovatelů.

Otázky:

K jakým zásadním změnám ve vztazích mezi příjemci a poskytovateli služeb došlo v důsledku přijetí zákona?

Jak se změnilo postavení poskytovatelů sociálních služeb z řad nestátních neziskových organizací po přijetí zákona č. 108/2006 Sb.? Zvýšila se jejich jistota v oblasti financování poskytovaných služeb?

3. Teoretická východiska (konceptualizace)

- Sociální služby
- Veřejná správa v oblasti sociálních služeb
- Veřejná ekonomika, ekonomika sociálních služeb
- Organizace a financování sociálních služeb
- Nákup služeb, smluvní vztahy, smlouvy jako nástroj pro vymezení vztahu mezi příjemcem a poskytovatelem služeb
- Kvalita služeb, hodnocení/měření výsledků práce

4. Metodický přístup

Na základě aktivní znalosti prostředí občanského sdružení poskytujícího službu osobní asistence považují za vhodnou metodu pro svou práci zúčastněné pozorování a hloubkové rozhovory, a to jak s osobními asistenty, tak zejména s koordinátory této služby. Další metodou bude analýza a studium dokumentů týkajících se dané problematiky.

5. Orientační seznam literatury

Zákon č. 108/2006 Sb.

Rylichová, J. *Analýza podmínek účinné koordinace sítě poskytovatelů služeb sociální péče ze strany veřejné správy v kontextu reformy sociálních služeb*. Praha: IZPE, 2005.

Junek, A. *Osobní asistence ve vztahu k návrhu zákona o sociálních službách. Postupová práce*. Praha: UK, FF, KSP, 2005. Vedoucí práce Jana Koláčková.

Kozel, V. *Osobní asistence jako součást sociálních služeb s ohledem na připravovaný zákon o sociální pomoci. Postupová práce*. Praha: UK, FF, KSP, 2000. Vedoucí práce Oldřich Matoušek.

Krebs, V. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2005.

Bailey, S. J. *Veřejný sektor. Teorie, politika a praxe*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004.

Sojka, M., Konečný, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. Praha: Libri, 1998.

Dokumenty OECD

Ministerstvo práce a sociálních věcí (www.mpsv.cz)

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (www.vupsv.cz)

1. Úvod

Prodlužování lidského věku, přenášení standardu života v produktivním věku i do období, kdy je člověk závislý na pomoci jiné osoby a rostoucí nákladnost kompenzace závislosti na vnější pomoci jsou trendy, které jsou důvodem, proč se země vyspělého světa čím dál víc zabývají otázkou dalšího směřování v oblasti sociálních služeb. Česká republika v tomto směru není výjimkou a uvedené téma je zde předmětem veřejných diskusí již od počátku devadesátých let minulého století.

Jedním z hlavních vývojových trendů v oblasti péče o postižené osoby a seniory je deinstitucionalizace služeb. Znamená to, že se klade důraz na individuální zaměření služeb a preferenci služeb terénních před pobytovými. Terénní služby umožňují uživatelům co nejdéle zůstat v jejich přirozeném sociálním prostředí, případně napomáhají jejich opětovné integraci do společnosti. Jednou z takových je i služba osobní asistence, která zajišťuje postiženým osobám a seniorům pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu a zprostředkování kontaktu s okolím a tím jim umožňuje vést život podobný životu většinové populace.

Přelomem v oblasti poskytování sociálních služeb v České republice byl rok 1989, kdy společenské změny odstartovaly jejich razantní rozvoj (Jabůrková, 2007: 11). Začalo vznikat velké množství dosud neexistujících neinstitucionálních typů služeb. Bohužel legislativa se těmto změnám nepřizpůsobovala a oblast sociální péče nadále podléhala zákonu vydanému ještě před rokem 1988. Tento stav byl značně znepokojující a ze strany uživatelů i poskytovatelů sociálních služeb vyvolával požadavky na transformaci. K ní nakonec došlo dne 1. ledna 2007, kdy vstoupil do platnosti nový zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jedním z hlavních cílů, který si tato právní norma vytýčila, je podpora sociálního začleňování každého jednotlivce do společnosti v jeho přirozeném sociálním prostředí.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vytváří zcela nový vztah mezi uživatele a poskytovatele služby. Zavádí státem poskytovanou dávku „příspěvek na péči“, která náleží člověku, o kterého je pečováno, nikoliv tomu, kdo péči zabezpečuje. To znamená, že je čistě na příjemcovi dávky jak a na co finanční prostředky využije. Tento systém, má dát uživatelům sociálních služeb možnost výběru takového poskytovatele, který pro ně nabízí nejvhodnější sociální službu. Z toho může vzniknout

nejistota na straně poskytovatele, zda se příjemce nerozhodně snížit spotřebu nakupovaných služeb, a zároveň příjemcovi služeb ukládá povinnost neustále sledovat objem spotřeby.

Cílem nového zákona o sociálních službách je především zvyšování kvality poskytovaných služeb. Kvalitní službou je taková, která pomáhá uživatelům žít běžným životem, naplňovat jejich vlastní cíle a chránit jejich práva a zájmy (Jabůrková, 2007: 35). Vycházejíc z této myšlenky MPSV formulovalo standardy kvality sociálních služeb, které jsou měřítkem pro hodnocení jednotlivých zařízení poskytujících sociální služby. Dalším nástrojem, který má vést k vyšší kvalitě sociálních služeb, je definice předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka a výkon činnosti v sociálních službách. Všechny tyto opatření znamenají velký tlak na poskytovatele, kteří se jim musí přizpůsobovat, aby si udrželi své postavení na trhu se službami.

Kromě obcí a krajů, které mají u nás dominantní zastoupení v poskytování sociálních služeb, roste počet neziskových organizací působících v této sféře. Tento trend přichází zejména ze západních zemí, kde má občanská společnost nesrovnatelně delší tradici. Nestátní neziskové organizace mají proti ostatním poskytovatelům sociálních služeb výhodu v tom, že dokážou rychleji reagovat na změny situace a také na potřeby uživatelů. Právě proto je jedním z cílů nového zákona o sociálních službách zrovnoprávnění všech poskytovatelů sociálních služeb. Neziskové organizace působící v sociální sféře mohou získat dotaci ze strany MPSV. Také mají možnost čerpat prostředky z Evropského sociálního fondu. Změnou zákona o sociálních službách se však klade důraz na financování sociálních služeb zejména ze strany příjemce služeb. Je však otázkou jakou skutečnou roli hrají prostředky získané od příjemce v rozpočtu organizace, která tuto službu poskytuje.

Tato práce je snahou o analýzu situace, která na poli sociálních služeb nastala po přijetí zákona č. 108/2006 Sb. Zaměřuji se v ní na jeden konkrétní druh sociální služby – službu osobní asistence, a to z toho důvodu, že jsem sama zaměstnancem organizace, jež ji poskytuje a měla jsem tudíž možnost sledovat zmíněný proces změny „na vlastní oči“.

2. Cíle práce, výzkumná otázka

Cílem bakalářské práce je analýza aplikace nového zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v oblasti osobní asistence a částečně i dalších sociálních služeb z hlediska jejich poskytovatelů a uživatelů.

Otázky:

1. K jakým zásadním změnám ve vztazích mezi uživateli a poskytovateli služeb došlo v důsledku přijetí zákona č. 108/2006 Sb.?
2. Jak se změnilo postavení poskytovatelů sociálních služeb z řad nestátních neziskových organizací po přijetí zákona č. 108/2006 Sb.? Zvýšila se jejich jistota v oblasti financování poskytovaných služeb?
3. Působí nová právní úprava sociálních služeb podpůrně vůči terénním službám a službám sociální prevence tak, jak si to vytyčila ve svých cílech?
4. Co znamená pro poskytovatele splnění všech zákonem stanovených požadavků týkajících se kvality sociálních služeb?

3. Teoretická východiska

3.1. Sociální služby

Osobní asistence je jednou z forem sociální služby. Pro svou práci, ve které se zabývám přijetím zákona o sociálních službách, považuji za důležité blíže si vymezit, co vše pod tento pojem spadá.

Sociální služby jsou z historického hlediska velmi starou formou solidarity. Avšak moderní sociální služby v institucionalizované formě jsou poměrně mladým jevem v oblasti sociálního zabezpečení (Koldinská, 2002: 225). Díky tomu, že sociální služby jsou předmětem právní úpravy, lidé, kteří je potřebují, nemusí spoléhat na často chybějící solidaritu svého okolí, ale mohou požádat o poskytnutí potřebných sociálních služeb obec nebo neziskové organizace.

Sociální služby se částečně překrývají s širší kategorií veřejných služeb, tedy služeb poskytovaných v zájmu veřejnosti a provozovaných státními orgány. Ty se od komerčních služeb liší tím, že „jsou financovány z veřejných rozpočtů, jsou podrobněji definovány legislativou než jiné služby a díky tomu jsou více závislé na politickém rozhodování státu, krajů a obcí“ (Matoušek, 2007: 9). Na rozdíl od toho, sociální služba může být poskytována i na komerčním principu.

Sociální služby jsou směřovány k společensky znevýhodněným lidem s cílem zlepšit kvalitu jejich života, co nejvíce je začlenit do společnosti, nebo „společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství.“ (Matoušek, 2007: 9). Tato definice je však poněkud široká a překračuje rámec služeb, které má na starosti MPSV. Dle Slovníku sociální práce (Matoušek, 2003) sociální služby jsou „všechny služby, krátkodobé i dlouhodobé, poskytované oprávněným uživatelům, jejichž cílem je zvýšení kvality klientova života, případně i ochrana zájmů společnosti“ (Matoušek, 2003: 214). Základními sociálními službami, tak jak je uvádí MPSV, jsou: pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, poradenství,

zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů.

Sociální služby jsou v současnosti v České republice součástí státního systému sociálního zabezpečení a jsou zařazeny do oblasti tzv. sociální pomoci. Sociální pomoc kromě sociálních služeb zahrnuje také finanční a věcné dávky, poskytované lidem, kteří se ocitli ve stavu hmotné nouze. „Sociální pomoc se vyznačuje tím, že v jejím rámci se nepeněžitá plnění (služby) poskytují tam, kde by peněžité dávky nesplnily účel sociální péče buď proto, že poskytnutí peněz neuspokojí potřebu klienta, nebo proto, že klient peníze nepoužil na účel, pro který mu byly poskytnuty.“ (Koldinská, 2002: 225). Sociální služby však mohou být poskytovány i mimo státní sociální pomoc, mohou je poskytovat nestátní subjekty na základě kontraktu s příjemcem. Sociálními službami se tedy zabývají veřejnoprávní i soukromoprávní instituce avšak i ve druhém případě slouží stát jako garant dodržování základních lidských práv, který je povinen formou prověřování činnosti nestátních subjektů a přidělování licencí občanům zaručit, že tyto instituce budou vykonávat to, k čemu se zavázaly (Matoušek, 2007: 11). Koldinská (2002: 225-226) uvádí tři hlavní skutečnosti, které jsou důsledkem právní úpravy sociálních služeb:

- vnesení řádu a sociální kontroly do oblasti činností, ve které potřební lidé můžou mít problém bránit se šikaně ze strany poskytovatelů,
- usnadnění a zprůhlednění financování tím, že umožňuje poskytování služeb za úplatu a solidaritu řeší odděleně od poskytování služeb,
- umožnění soukromým subjektům poskytovat sociální služby efektivněji, než jak to činí stát.

3.2. Osobní asistence jako jedna z forem sociální služby

3.2.1. Definice osobní asistence

Osobní asistence je jedním z druhů komplexní péče o osoby s postižením. Služby osobní asistence mají postižené osobě zabezpečit základní životní potřeby, a to jak biologické (příjem potravy, toaletu, hygienu, dopomoc při obstarávání domácnosti, při nákupu, pochůzkách, atd.), tak společenské (při vzdělání, výkonu povolání, při kulturních a jiných volnočasových aktivitách, atd.), protože to všechno je nutnou

kompenzací zdravotního postižení (Hrdá, 2001). Osobní asistence je tedy činnost, která umožňuje postižené osobě žít v jejím původním domácím prostředí a nahrazuje nebo alespoň oddaluje jinak nezbytnou ústavní péči. Díky této službě může postižený člověk žít ve své vlastní domácnosti způsobem, který je co nejvíce podobný běžnému životnímu standardu, může studovat, pracovat a jiným způsobem uplatnit své schopnosti jak ve svůj prospěch, tak ve prospěch celé společnosti. Osobní asistence může také pomoci osobě již žijící v ústavu sociální péče k návratu do běžného života.

Osobní asistent pomáhá klientovi vykonávat činnosti, které se považují za samozřejmé lidské konání a klient by je dělal sám, kdyby mu v tom nebránilo zdravotní postižení nebo stáří. Vychází se z předpokladu, že přijímání pomoci od osobního asistenta, kterého si klient vybral sám, je mnohem důstojnější (zejména při intimních potřebách) nežli pasivní závislost člověka s postižením na personálu, který se musí věnovat vícerym osobám. Výkon osobní asistence není omezen místem ani časem, může probíhat doma i mimo domov, v pracovní dny i o víkendy, vždy v závislosti od potřeby klienta. Důležitým specifickým znakem služby osobní asistence je, že klient není trpěným objektem přijímající péči v rozsahu, který mu někdo naordinuje (tak jak tomu bývá v klasické medicínské a ošetrovatelské péči), ale sám se rozhoduje, jaký druh péče chce využít a v jakém rozsahu. V případě, že je jedinec ve stavu, který mu neumožňuje posoudit své vlastní potřeby, přejímá toto rozhodnutí na sebe rodina postiženého. Pomoc osobního asistenta je tedy maximálně přizpůsobena požadavkům klienta a „umožňuje nejvyšší míru sebeurčení, nebo toho co bývá nazýváno nezávislý nebo samostatný život.“ (Gabriel, 2004).

V České republice je služba osobní asistence poprvé legislativně upravena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Definice osobní asistence tak, jak formulovali tvůrci zákona, zní následovně:

- (1) „Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.

(2) Služba podle odstavce 1 obsahuje zejména tyto základní činnosti:

- a) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- b) pomoc při osobní hygieně,
- c) pomoc při zajištění stravy,
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
- e) výchovní, vzdělávací a aktivizační činnosti
- f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“ (§ 39)

3.2.2. Historie služby osobní asistence

Základy služby osobní asistence položilo celosvětové hnutí *Independent living*, které vzniklo v USA na konci 60. let a jehož hlavním cílem bylo zrovnoprávnění postižených osob s většinovou populací. Za zakladatele tohoto hnutí je považován Ed Roberts z Kalifornie, který i přes svoje velice těžké zdravotní postižení studoval na univerzitě v Berkley a to jenom díky pomoci svých přátel (Hrdá, 2006). Jak tedy vidíme, o vznik tohoto hnutí a posléze i služby osobní asistence se zasadili samotní postižení. Myšlenky hnutí se velice rychle rozšířili do různých států, v Evropě vzniklo Evropské hnutí sebeurčujícího života (*The European Network of Independent living*). Průkopníci hnutí *Independent living* vycházejí především z Mezinárodní listiny lidských práv přijaté valným shromážděním OSN v roce 1948, ve které se zmiňuje, že „každá lidská bytost je ve své podstatě neopakovatelná a jedinečná a stejně jako každý lidský osud, tedy i zdravotní stav či jeho následky jsou totožné s konkrétním osudem jednotlivce, jenž je životními okolnostmi přinucen žít s handicapem.“ (Kozel, 2002: 10). Jedním z hlavních hesel, které hnutí razí je, že nejlepším odborníkem na život s postižením je postižený sám a při pomoci, při jakýchkoliv akcích, při organizování čehokoliv, co se týká života osob s postižením, je třeba řídit se jejich potřebami a přáními.

Hrdá (2006) uvádí, že osobní asistence byla od svého počátku budována na čtyřech principech, tzv. čtyřech „D“:

- *deliminace* – osobní asistence není vymezena taxativně určenými úkony, jež mají být prováděny v daném čase,
- *deprofesionalizace* – klient instruuje své asistenty sám, asistenti nejsou profesionály,
- *demedikalizace* – osobní asistence není druhem zdravotní péče, lékařskou pomoc vyhledá člověk s postižením pouze v případě zdravotních těžkostí,
- *deinstitutionalizace* – uživatel osobní asistence má možnost žít ve svém bytě a řídit osobní asistenci přímo, bez mezičlánku.

V České republice vzniklo středisko hnutí *Independent living* při Pražské organizaci vozíčkářů (POV) a to v roce 1991. Projekt osobní asistence byl v rámci této organizace vypracován již v roce 1991 a MPSV jej přijalo v roce 1992 jako experiment a zaplatilo osobní asistenty prvním deseti těžce postiženým vozíčkářům. Pracovníci POV se od té doby snažili jednak o rozšíření služby osobní asistence po celé republice, jednak o její uzákonění. Ačkoliv bylo velice těžké opatřit nutné finanční prostředky a najít osobní asistenty, v následujících letech v České republice vznikaly mnohé další organizace poskytující tuto službu. I když těchto organizací z roka na rok přibývá, pořád platí, že lidí, kteří by tuto službu potřebovali a měli by o ní zájem, je mnohem více, nežli mají tyto organizace možnost poskytnout. V tomto směru výrazný posun směrem vpřed znamená nový Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve kterém je poprvé služba osobní asistence jasně definována a legislativně ukotvena (viz uvedený § 39).

3.2.3. Typy osobní asistence

Osobní asistenci dělíme z hlediska toho, které cílové skupině slouží, na dva základní typy: *sebeurčující* a *řízenou*.

Sebeurčující osobní asistence:

Bazalová (2004: 222) uvádí tyto základní principy sebeurčující osobní asistence:

1. Sebeurčující osobní asistence je činnost, jež nevyžaduje žádné odborné školení asistentů. Jestliže je potřebné jakékoliv školení přesahující běžné vzdělání, jedná se o řízenou osobní asistenci.

2. Klient musí být schopen sám se podílet na sebeurčující osobní asistenci, to znamená, že každý uživatel služeb osobní asistence musí být schopen organizovat a řídit práci osobního asistenta.

„Pojem „sebeurčující“ vyjadřuje skutečnost, že si tento typ osobní asistence klient doslova určuje sám podle svých vlastních potřeb a možností. Není tu žádná vnější instituce, která by nějak stanovovala co, jak a kdy se bude dělat, co je a není nutné učinit. Toto všechno si sám organizuje, řídí a určuje klient.“ (Kozel, 2002: 15). Tento druh osobní asistence je vhodný zejména pro uživatele, kteří budou využívat služeb fyzických osob. Ty podle zákona o sociálních službách nemusí mít kvalifikaci, uživatel však musí být schopen jejich činnost koordinovat.

Řízená osobní asistence:

Řízená osobní asistence vychází z následujících principů:

1. Řízená osobní asistence obvykle vyžaduje odbornou přípravu osobních asistentů. Týká se totiž osob, které potřebují specializovanou pomoc.
2. Klient neorganizuje práci osobních asistentů. Ti asistují buď osobám (s mentálním, psychickým postižením), které si nedovedou z podstaty svého postižení práci svého osobního asistenta řídit, nebo osobám (se smyslovým postižením), pro něž z podstaty asistence samé vyplývá potřeba koordinace osobních asistentů zvenku (Bazalová, 2004: 222).

Vzhledem k tomu, že s osobní asistencí se setkáváme u různých skupin lidí, nacházíme ji i u lidí se smyslovým postižením, mentálním postižením nebo duševní nemocí. V těchto případech, kdy klient není schopen asistenci řídit, je nutný zásah zvenčí, je potřeba někoho, kdo asistenci povede, určí a bude řídit. Zákon o sociálních službách popisuje řízenou osobní asistenci, kterou poskytují právnické osoby, jimž přikládá povinnost zaměstnávat kvalifikované osobní asistenty a řídit se standardy kvality sociálních služeb (Hrdá, 2006).

3.2.4. Rozdíl mezi osobní asistencí a pečovatelskou službou

Mezi lidmi, kteří nepůsobí v oblasti sociálních služeb, častokrát panuje zmatek v představě o tom, co je osobní asistence. Ta bývá častokrát zaměňována s jinou

službou zaměřenou na osoby se sníženou soběstačností – pečovatelskou službou, která má u nás mnohem delší tradici. Rozdíly uvádím v následující tabulce:

Tabulka č. 1: Rozdíl mezi osobní asistencí a pečovatelskou službou

	Pečovatelská služba	Osobní asistence
Důvod poskytování	Zdravotní indikace, a to i přestože dotyčný akutní léčbu nepotřebuje.	Snaha o vyrovnání sociálního handicapu, tj. oddělení od společnosti.
Procedura	Žadatelovy je přiznána na základě lékařského předpisu. Rozsah péče schváln sociální referát. Následovně jsou poskytovány stanovené úkony.	Provádí se testování potřeby dle bodovacího systému vycházejícího z úkonů, při kterých klient potřebuje dopomoc druhé osoby, není však povinen k těmto úkonům využít osobní asistenci. O přijímání rozhoduje klient sám bez mezičlánků.
Provoz	Potřeba existence provozoven (vývařovny, střediska hygieny), nutnost vozit klienta ke službě nebo službu ke klientovi (uvařené obědy). Potřeba technického a materiálového vybavení. Pečovatelská služba poskytuje stanovené úkony, a to jen v domácnosti klienta a v čase, který sama určí.	Poskytování není závislé na provozním zázemí, děje se tam, kde je klient. Podstatou není technické ani materiálové vybavení, ale vztah klient – osobní asistent. Poskytuje se doma i jinde, poskytování není omezené dnem ani hodinou.

Zdroj: Hrdá, 2001

Na závěr je však nutno podotknout, že pečovatelská služba a osobní asistence rozhodně nejsou službami, které by se navzájem vylučovaly, naopak, v ideálním případě by se měli doplňovat.

3.3. Organizace poskytování a financování sociálních služeb

3.3.1. Zřizovatelé, poskytovatelé a uživatelé sociálních služeb

Když hovoříme o sociálních službách, je důležité vymezit, kdo jsou jejich zřizovateli, poskytovateli a uživateli.

Zřizovatelem sociálních služeb míníme subjekt, který je odpovědný za práci poskytovatele služby. V České republice mohou být zřizovateli zařízení poskytujících sociální služby orgány státní správy a samosprávy, konkrétně obce, kraje a MPSV, nebo neziskové organizace.

Poskytovatelé sociálních služeb jsou subjekty provozující státní nebo nestátní sociální služby. Vedle organizací jimi mohou být v ČR také fyzické osoby. MPSV uvádí, že na poskytování sociálních služeb se podílel v roce 2006 stát 0,4%, kraje 32,7%, obce a města se podílely 32,4%, církve 20,2% a ostatní zřizovatelé 14,3%.

Uživatelé sociálních služeb „jsou fyzické nebo právnické osoby, které mají zvláštní potřeby, na něž služby reagují“ (Matoušek, 2003: 94). K označení toho, kdo službu využívá, se užívá také pojmu klient.

3.3.2. Nestátní neziskové organizace jako důležitý zřizovatel a poskytovatel sociálních služeb

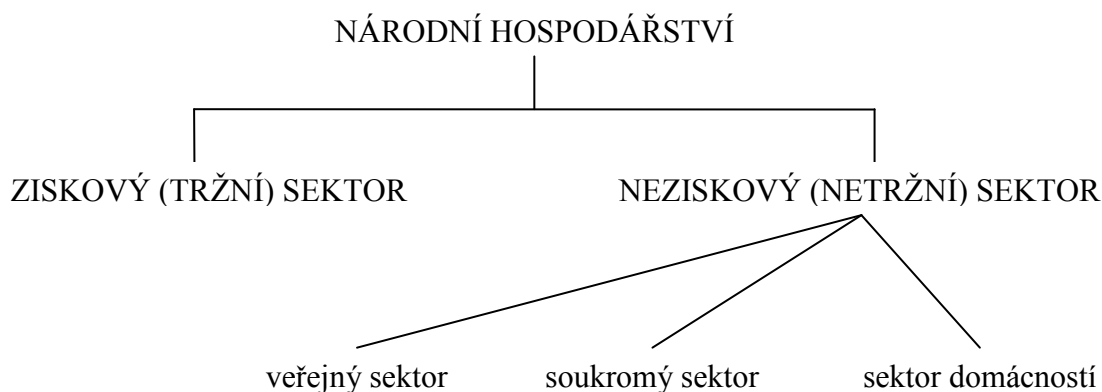
Neziskové organizace nejsou v České republice novým úkazem, ale navazují na bohatou tradici, která sahá až kamsi do středověku. Devatenácté století a první polovina století dvacátého znamenali rozmach spolkové činnosti a dobrovolnictví, avšak nástup dvou totalitních režimů – fašistického a komunistického, tento vývoj zcela zastavil a třetí sektor téměř zničil. Rok 1989 přinesl změnu a znamenal jeho znovuoživení. Bylo zřejmé, že k znovuvybudování a rozvoji občanské společnosti jsou potřeba také nestátní subjekty pracující na neziskové bázi. Od té doby v České republice vznikly tisíce neziskových organizací a celý sektor přešel řadou změn, zejména těch legislativních.

V této části bych chtěla podotknout, že se velice často poukazuje na to, že právě stav neziskového sektoru je zrcadlem stavu společnosti, zejména míry její svobody a ekonomické a duchovní prosperity. Dějiny ukázaly, že období svobody a demokracie vedli k rozvoji třetího sektoru, autoritářské tendence ho zase vždy potlačily (Bednařík, 1998: 11). Jedním z principů, na kterých jsou budovány demokratické společnosti, je princip subsidiarity. Demokratický stát si tedy uvědomuje, že „existují i rozdílné zájmy různých skupin občanů, které si občané umějí a chtějí vyřešit sami, svými organizacemi územními (kraje, obce) a zájmovými (třetí sektor). Stát tyto činnosti jen doplňuje nebo vykonává tam, kde je řešení problému nad rámec možností regionálních a zájmových samospráv.“ (Šiklová, 2002: 262-263).

Když hovoříme o neziskových organizacích, je potřebné vymezit si prostor, jenž je jim určen v rámci národního hospodářství, tedy vymezit mantinely, ve kterých mohou

vyvíjet svoji činnost a plnit svá poslání. Použijí k tomu členění podle principu financování, tak jak jej uvádí Rektořík (2001: 13):

Obrázek č. 1.: Členění národního hospodářství podle principu financování

(Zdroj: Rektořík, 2001: 13)

Neziskový soukromý sektor, též označován jako třetí sektor, je ta část národního hospodářství, jejíž cílovou funkcí není zisk, ale přímý užitek (Rektořík, 2001: 14). Neziskové, neveřejnoprávní (občanské) organizace, vznikají na základě dohody, smlouvy občanů, kteří se sdružili za účelem plnění nějakého cíle. Své úsilí zaměřují na pomoc ve všech oblastech lidského života, přičemž základním motivem jejich činnosti není nikdy návratnost jejich investic, ale dobrá vůle a úsilí pomáhat. I když se tyto organizace označují jako neziskové, je samozřejmé, že i oni mohou mít ze své činnosti určitý zisk. Ten však, jak už bylo řečeno, není cílem jejich činnosti a jejich zaměstnanci a zakladatelé si jej nesmějí rozdělit mezi sebou. Smějí pouze vyplatit mzdy a vše přebývající vložit do realizace nebo rozšíření činnosti, pro kterou organizace vznikla. „Neziskové organizace jsou schopné pracovat levněji než komerční a služby jimi poskytované jsou obvykle levnější, než obdobné činnosti zajišťované veřejnoprávními organizacemi“ (Šiklová, 2002: 262). To vyplývá zejména z toho, že jejich pracovníci jsou většinou silně motivováni k vysokému výkonu, protože cíle své práce si často stanovili sami a navíc, mnozí z nich pracují na symbolický pracovní úvazek, nebo zadarmo jako dobrovolníci. Avšak na rozdíl od nich, státní úředníci plní předepsané úkoly vycházející z cílů veřejnoprávních orgánů.

V České republice existuje několik desítek tisíc nestátních neziskových organizací. Jedná se například o subjekty poskytující veřejné služby, subjekty pracující pro své

členy, subjekty financující činnosti ostatních apod. Působí v mnoha veřejně prospěšných oblastech, jako jsou sociální služby, péče o zdravotně postižené, řešení sociálních patologií, ochrana životního prostředí, kultura a ochrana kulturních památek nebo rozvoj komunit. Významnou oblastí neziskové práce je i oblast sportu. Ty, které působí v oblasti sociálních služeb, mohou být zřizovány v následujících právních formách:

- občanská sdružení
- obecně prospěšné společnosti
- církevní právnické osoby
- nadace a nadační fondy (ty jsou zvláštním druhem nestátního neziskového subjektu, protože mohou činnost poskytovatelů sociálních služeb pouze financovat, nemohou služby samy poskytovat)

Občanské sdružení: je nejčastějším nestátním subjektem poskytujícím sociální služby v ČR a nejčastější formou nestátní neziskové organizace v ČR vůbec (k 8. dubnu 2008 bylo v ČR registrováno 70 967 občanských sdružení). Jedná se o sdružení fyzických i právnických osob, které mají společný zájem, pro jehož uskutečnění je vhodné a praktické spojit svou činnost, případně i prostředky (Šiklová, 2002: 266). Vznik, činnost a zánik občanských sdružení je upraven v *zákoně č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů*. Podle tohoto zákona návrh na registraci občanského sdružení mohou podat nejméně tři občané, z nichž aspoň jeden je starší 18 let - ti tvoří tzv. přípravný výbor (§ 6 uvedeného zákona). Tento návrh se podává na Ministerstvo vnitra ČR, které má povinnost jej schválit, pokud splní všechny zákonem stanovené podmínky. Občanské sdružení mohou získávat dotace (vždy na jeden rok) ze státního rozpočtu a rozpočtu obcí. Pro občanská sdružení, poskytující sociální služby, ve všeobecnosti platí, že tyto dotace tvoří většinu prostředků na jejich provoz. Zákon o sdružování občanů je poměrně stručný a vyžadoval by změny, ku příkladu občanským sdružením neukládá povinnost zveřejňovat výroční správy a celkově nevyhovuje specifikům, která se v oblasti poskytování sociálních služeb postupně objevily.

Obecně prospěšná společnost: je dle *zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech* právnickou osobou, která poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek a její hospodářský výsledek (zisk) musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla tato společnost založena (§ 2 uvedeného zákona). Obecně prospěšná společnost vzniká dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností u příslušného soudu. Tato společnost má ze zákona povinnost

zveřejňovat výsledky svého hospodaření, na kontrole se podílí volená správní a dozorčí rada. Z uvedeného je vidět, že právní úprava existence obecně prospěšných společností je ve srovnání s úpravou zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů mnohem přísnější. Pravděpodobně i proto se tato forma neziskové organizace V ČR užívá jen sporadicky.

Církevní právnická osoba: je subjekt, který je založený na základě návrhu na evidenci církevní právnické osoby, který smí podat každá registrovaná církev a náboženská společnost. Postup je upraven v *zákoně č. 3/2002Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností*. Návrh se podává na Ministerstvo kultury, které eviduje církevní právnické osoby zápisem do Rejstříku církevních právnických osob. Zakladatelem církevní právnické osoby je tedy sama církev, stát ji pouze eviduje. Církevní právnické osoby jsou v ČR velice důležitým poskytovatelem sociálních služeb.

3.3.3. Financování sociálních služeb v České republice

Z historického hlediska se financování sociálních služeb a vznik specializovaných organizací datuje teprve do doby industriální. Ve feudálních společnostech to, zda panovník přispíval chudým a nemocným, bylo výsledkem jeho dobré vůle. Stejně tak v období raného kapitalismu existence určitých sociálních služeb závisela na citění zaměstnavatele. Postupně se však stále více a více rozvíjela úloha státu. V současnosti, v rozvinutých zemích světa, je sociální systém napojen přímo na politiku státu a jeho financování na státní rozpočty nebo rozpočty nižších regionálních celků (Svobodová, 2003: 335).

V evropských zemích se setkáváme s různými systémy financování sociálních služeb. Otázka efektivity jednotlivých způsobů financování sociálních služeb je značně diskutována a stejně jako v každé oblasti politiky se i zde setkáváme s protichůdnými názory na řešení tohoto problému. I přes to, že v jednotlivých státech pod pojem sociální služby spadá ne vždy stejný okruh služeb, můžeme z hlediska financování sociálních služeb vymezit dva základní modely, které se v Evropě objevují:

- 1) model postavený na principu universality, sociální služby jsou občanům poskytovány a financovány na základě zhodnocení individuálních potřeb jednotlivce (např. Německo, Rakousko, Nizozemsko, skandinávské země);
- 2) model založený na principu příjmově testovaných dávek (např. Francie, Velká Británie) (Bednárik, Bodnárová, 2005, dle Průša, 2007: 68).

Je nutno vzít do úvahy, že toto rozdělení je pouze orientační, ve většině evropských zemí se uplatňují různé kombinace finančního zabezpečení sociálních a zdravotních potřeb. Je potřeba říci, že řada těchto zemí procházela nebo prochází obdobím řešení problému udržitelnosti systémů financování sociálních služeb a téměř všude se dochází k závěru, že je nutno posilovat vícezdrojové financování, to znamená, co nejvíce propojit veřejné i soukromé finanční zdroje (Průša, 2007: 68). Je to zejména proto, že roste význam dlouhodobé péče o staré a zdravotně postižené osoby.

Co se týče situace v České republice, také zde probíhala a probíhá velká debata o možnostech financování v sociální oblasti. Jedním z jejích výsledků bylo také přijetí současného zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jeho cílem bylo mimo jiné zefektivnit financování sociálních služeb, vycházejíc z myšlenky, že skutečně efektivní financování znamená „poskytování skutečně kvalitních služeb skutečně potřebným lidem při využití minimálního množství finančních prostředků.“ (Svobodová, 2003: 337).

Pokud chceme popsat dosavadní situaci v oblasti financování sociálních služeb v České republice je to poněkud obtížné, a to z důvodu nedostatečného statistického vykazování, především z činnosti nestátních neziskových organizací. Co se týče podílu klienta na krytí nákladů jemu poskytovaných sociálních služeb, z existujících statistik vyplývá, že koncem devadesátých let došlo k zvýšení podílu občana na úhradě jemu poskytovaných sociálních služeb. Po roce 2001 naopak tento podíl začal klesat, a to z toho důvodu, že zvýšení úhrad se událo na stejné úrovni jako průměrné zvýšení starobního důchodu (Průša, 2007: 67). Z hlediska celkových nákladů na sociální služby Průša (2007: 65) uvádí, že se od počátku devadesátých let dlouhodobě zvyšují (viz tabulka č. 2).

Tabulka č. 2: Výdaje na sociální služby v ČR v letech 1992-2005 (v mil. Kč)

Rok	Výdaje na sociální služby celkem	Z toho dotace pro nestátní neziskové organizace
1992	4 384	245
1995	8 738	240
2000	11 016	664
2005	14 685	607

Zdroj: Průša, 2007: 66

Jak už bylo řečeno, velkou změnu v oblasti financování sociálních služeb přinesl současný zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tento zákon zavedl dosud neexistující dávku – *příspěvek na péči*, která slouží k tomu, aby si lidé s dlouhodobým postižením mohli svobodně nakupovat potřebné služby u organizací, které si sami zvolí. (Blíže je o příspěvku na péči pojednáno v kapitole 5, pozn. autora.) K vyrovnání dočasného handicapu mají sloužit služby sociální intervence (sociální poradenství a služby sociální prevence), které jsou poskytovány bezplatně a jsou financovány formou dotací poskytovatelům.

V České republice je financování poskytovatelů sociálních služeb závislé na jejich statutu a právním postavení. Z tohoto hlediska rozlišujeme následující typy institucí:

- organizace zřízené státem s právní subjektivitou, tzv. příspěvkové;
- organizace zřízené státem bez právní subjektivity, tzv. rozpočtové;
- organizace zřízené kraji a pověřenými obcemi;
- různé typy nestátních neziskových organizací s právní subjektivitou (Svobodová, 2003: 335).

Ty organizace, které vznikly na základě zřizovací listiny vydané některou ze státních institucí (ministerstvem, krajským úřadem, zastupitelstvem obce), jsou financovány *nárokově*, tzn., že státu připadá povinnost tuto organizaci v budoucnu financovat.

Všechny organizace spadající do třetího sektoru mohou získávat na svou činnost státní dotace, peníze z obecního rozpočtu, ze zahraničních zdrojů, z vnitrostátních nadačních fondů, z podnikatelské sféry, sbírkami mezi občany, členskými příspěvky, dary od jednotlivců, dary od velkých soukromých společností a částečně i příjmy z vlastní činnosti (Šiklová, 2002: 271-272). V České republice nestátní neziskové organizace jsou ze strany státu financovány *nenárokově*, to znamená, že státní orgány nemají povinnost tyto subjekty financovat. Ve všeobecnosti však lze říct, že hlavním zdrojem financí pro naprostou většinu nestátních poskytovatelů sociálních služeb tvoří právě dotace ze strany státu. Odborníci se však už dlouhou dobu shodovali na tom, že systém poskytování grantů, který zde existoval, byl z víceroch důvodů nevýhodný. Prvním nedostatkem tohoto systému bylo, že dotace se poskytovaly pouze na jeden rok, což pro poskytovatele znamenalo značnou nejistotu a znemožňovalo jim to plánovat

rozvoj služeb v dlouhodobějším horizontu. Dalším problémem bylo, že dotace pro některé organizace byly vyšší, než jsou náklady nutné pro poskytování určité sociální služby a stát by stejnou službu mohl vykonávat levněji. V takovém případě činnost nestátní neziskové organizace postrádá smysl. Pokud si totiž organizace chce zachovat nezávislost, nesmí být financována pouze z jednoho zdroje. V případě, že činnost takové organizace je zcela závislá na financování ze strany státu, bude se vlastně jednat jenom o jednu z forem státem poskytované sociální služby. Proto také systém financování, který zavádí zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách má vést k menší závislosti neziskových organizací na dotacích a k zvýšení jejich schopnosti čerpat prostředky z vícero zdrojů.

4. Metodologie

Praktická část mé práce se skládá z dvou celků. V prvním z nich analyzuji legislativní úpravu sociálních služeb v České republice. Nejprve se stručně věnuji stavu před přijetím současné právní normy, poté se zabývám důkladným rozborem platného zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Metodou, kterou využívám, je tedy věcná analýza obsahu zákona.

V další části své práce jsem použila metodu případové studie. Zkoumaným objektem je nestátní nezisková organizace zabývající se poskytováním služby osobní asistence. Tuto organizaci jsem si vybrala na základě aktivní znalosti jejího prostředí. Již třetím rokem v ní působím jako osobní asistentka, proto jsem proces změny, kterou přineslo přijetí nové právní úpravy sociálních služeb, mohla sledovat „v přímém přenosu“. V rámci případové studie tudíž dále využívám metody zúčastněného pozorování, které je doplněné o hloubkové rozhovory se zaměstnanci organizace.

V případové studii jako metodě výzkumu se jedná o detailní studium jednoho nebo několika málo případů, které umožňuje zachytit jeho složitost a popsat vztahy v jejich celistvosti (Hendl, 2005: 104). Tato metoda je vhodná právě pro výzkum malých komunit. Častou součástí případových studií je pozorování, to může být zúčastněné nebo nezúčastněné. Zúčastněné pozorování je takovou formou pozorování, kdy je pozorovatel jedním z aktérů procesů a jevů, které zkoumá. Tato metoda je zvláště vhodná v případových studiích, které se soustřeďují na hloubkový popis a analýzu nějakého jevu (Hendl, 2005: 193).

5. Analýza platné legislativní úpravy sociálních služeb v ČR

5.1. Právní úprava sociálních služeb před přijetím zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Právní úprava sociálních služeb v ČR byla donedávna velkou starostí všech lidí působících v této sféře. O přijetí zákona o sociálních službách se usilovalo od počátku 90. let. Tehdy byl tento zákon opakovaně navrhován, měněn a opět stahován podle toho jak se střídalo politické vedení země. Všichni lidé působící v oblasti sociálních služeb se museli celou tu dobu přizpůsobovat zastaralému systému sociální péče, který byl upraven legislativou pocházející ještě z období před rokem 1989, konkrétně zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. V § 73 uvedeného zákona je sociální péče definována následovně: „Sociální péčí zajišťuje stát pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popřípadě jinými příjmy, a občanům, kteří ji potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku, anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry.“ Z uvedené definice vyplývá, že lidé, jimž byla sociální péče určena, byli chápáni jako pasivní příjemci služeb, které jim měl zajistit stát. Nebyl tedy kladen žádný důraz na to, aby se občan sám rozhodoval o tom, jakým způsobem nepříznivou situaci vyřeší. Rovněž z uvedeného paragrafu vyplývá, že za primárního poskytovatele sociálních služeb byl považován stát, co více méně vylučovalo, aby byla péče individualizována a přizpůsobována konkrétním potřebám daného klienta.

Velkým problémem dosavadní úpravy sociálních služeb byla škála služeb, kterou zákon upravoval. V odstavci 6 § 73 zákona č. 100/1988 Sb. jsou vyjmenovány následující služby:

- výchovná a poradenská péče,
- pracovní rehabilitace,
- ústavní sociální péče,
- péče v ostatních zařízeních sociální péče,
- pečovatelská služba,

- stravování,
- kulturní a rekreační péče.

Z uvedeného vidíme, že škála služeb definovaná zmiňovaným zákonem byla velmi úzká a co se týče služeb, směřovaných k starým lidem a k lidem se zdravotním postižením, byla více méně zcela omezena na ústavní péči a pečovatelskou službu. Všechny alternativní druhy sociálních služeb, jako například osobní asistence, azylové domy, respitní péče, domy na půli cesty a mnohé další, byly provozovány bez právní úpravy. Tento stav tvořil jádro kritiky existujícího systému sociální péče ze strany nestátních subjektů poskytujících alternativní služby. Tím, že tento systém upřednostňoval v rámci sociální péče péči ústavní, zcela odporoval moderním trendům, které se v této oblasti objevily a směřovaly především k službám komunitního typu a k terénním službám (Matoušek, 2007: 37). Důvodem proč byla ústavní péče značně preferována i ze strany klientů nebyla jenom absence alternativních sociálních služeb. Pokud se člověk rozhodl, že bude doma pečovat o člena své rodiny, který byl na cizí péči závislý, nebyl ze strany státu adekvátně podporován. V starém systému sociálního zabezpečení sice existovala dávka *příspěvek při péči o osobu blízkou nebo jinou osobu*, ta se však pohybovala na úrovni, která byla zcela nedostatečná (její výše činila 3 776 Kč, po navýšení v roce 2005 5 310 Kč), zejména když si uvědomíme, že pečující osoba, obvykle v produktivním věku, se kvůli tomu musela vzdát svého zaměstnání (Matoušek, 2007: 38). Příspěvek při péči o osobu blízkou nebo jinou osobu byl upraven v hlavě čtvrté zmiňovaného zákona o sociálním zabezpečení, konkrétně v § 80 - 85.¹ Přijetím aktuálního zákona o sociálních službách byla tato hlava ze zákona o sociálním zabezpečení vypuštěna.

Část sociálních služeb v České republice zabezpečují již od počátku devadesátých let nestátní neziskové organizace, které poskytují zejména již zmiňované alternativní

---

¹ Podle § 80 zákona č. 100/1988 Sb., příspěvek náležel občanovi pečujícímu osobně, celodenně a řádně o blízkou osobu, která je převážně nebo úplně bezmocná, nebo starší 80 let a je částečně bezmocná. Dle § 83 vykonával-li občan zajišťující péči o blízkou nebo jinou osobu výdělečnou činnost, která zakládá účast na nemocenském pojištění (péči), měl nárok na výplatu příspěvku, jen jestliže příjem z této výdělečné činnosti nepřesáhl v kalendářním měsíci po odpočtu daně z příjmů fyzických osob, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění 1,5násobek částky na osobní potřeby občana stanovenou zákonem o životním minimu.

druhy služeb. Problémem bylo, že tyto organizace, zřizované zejména jako občanská sdružení, neměly ze zákona povinnost splnit žádné zvláštní podmínky pro svou registraci. Taktéž neexistoval žádný systém požadavků pro poskytovatele sociálních služeb, ani nebyla vykonávána kontrola úrovně těchto služeb. Na druhé straně nestátní neziskové organizace poskytující sociální služby fungovaly v značné nejistotě (vyplývající ze systému jednoročních státních dotací), která jim neumožňovala dlouhodobě plánovat a tím zvyšovat kvalitu jejich služeb.

Všechny uvedené problémy dosavadní právní úpravy sociální péče vyvolávaly již od poloviny devadesátých let tlaky ze strany odborné i laické veřejnosti na reformu existujícího systému. Ta se nakonec uskutečnila schválením samostatného zákona o sociálních službách – zákona č. 108/2006 Sb.

5.2. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Dne 14. 3. 2006 podepsal prezident České republiky Zákon o sociálních službách, který byl vydán ve Sbírce zákonů pod číslem 108/2006 Sb. (dále jen zákon) a nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007. Tento zákon přinesl úplně novou koncepci sociální péče. Hlavní myšlenka zákona je patrná již z § 2, ve kterém jsou vymezeny základní zásady poskytování sociálních služeb. V § 2 se uvádí:

- (1) „Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.
- (2) Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob. Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování. Sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovými způsoby, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních lidských svobod osob.“

Z uvedené citace vyplývá, že zákon si především vytyčil za cíl podpořit soběstačnost jedince nacházejícího se v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím poskytnutí potřebných informací. V situaci, kdy informace k řešení nepříznivé situace nestačí, postižená osoba má možnost vybrat si z nabízených sociálních služeb. Ty mají být především individualizované, mají působit na jedince aktivačně, podporovat jejich samostatnost, mají působit jako prevence sociálního vyloučení jedinců, případně přispívat k jejich opětovnému začlenění do společnosti a v neposlední řadě mají umožnit zachování kontaktu s jejich přirozeným sociálním prostředím. V první části zákona jsou mimo jiné také definovány důležité pojmy, kterých zákon užívá a které dosud nebyly u nás legislativně upraveny. Novými pojmy jsou sociální začlenění a sociální vyloučení, se kterými již dlouhou dobu operují zejména tvůrčové společné politiky Evropské unie. Dále je definováno zdravotní postižení, nepříznivá sociální situace, dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, přirozené sociální prostředí.

Základní změny, které zákon přinesl, uvádím v následujících bodech. Tyto body zároveň poslouží jako struktura kapitoly a budu se jimi blíže zabývat na následujících stranách:

- Zavedení státem poskytované dávky *příspěvku na péči*, který je určen lidem závislým na pomoci jiné osoby při péči o sebe a v soběstačnosti a prostřednictvím něhož si tito lidé mají pomoc zabezpečit a uhradit.
- Definování *druhů sociálních služeb* a jejich rozdělení do tří kategorií: sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.
- Zavedení *smlouvy o poskytování sociální služby*, kterou má povinnost uzavřít poskytovatel této služby s jejím uživatelem.
- Zavedení povinnosti *registrace poskytovatelů sociálních služeb* a tím umožnění následných *inspekcí*, při kterých se hodnotí zejména kvalita poskytovaných služeb.
- Stanovení *předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka a výkon činnosti v sociálních službách*.

5.2.1. Příspěvek na péči

Základním nástrojem pro fungování nového modelu sociálních služeb je poskytování příspěvku na péči. Jedná se o zcela novou dávku, jejíž koncepce odpovídá tzv. dotaci na hlavu, která již byla zavedena v některých evropských zemích, kupříkladu v Německu a Rakousku (Koldinská, 2007: 40). Příjemce příspěvku má tuto dávku použít jako úhradu za péči, kterou mu zajišťuje poskytovatel sociální služby, nebo také na výdaje, které vzniknou jiné pečující osobě, většinou rodinnému příslušníkovi, která není poskytovatelem sociální služby. Znamená to tedy, že osoba, která z důvodu svého zdravotního stavu potřebuje při zvládnání běžných životních úkonů pomoc jiné osoby, si sama zvolí, jak tento příspěvek využije, jaké služby a od kterého subjektu si nakoupí.

O příspěvku na péči je pojednáno v druhé části zákona. Zde se uvádí, že tento příspěvek náleží osobám, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při péči o vlastní osobu a při zajištění soběstačnosti (§ 7). *Péčí o vlastní osobu* se rozumí především takové denní úkony, které se týkají zajištění či přípravy stravy, osobní hygieny, oblékání a pohybu. *Soběstačností* se rozumí úkony umožňující účastnit se společenského života, tj. komunikovat, nakládat s penězi a předměty osobní potřeby, obstarat si osobní záležitosti, uvařit si, vyprat a uklidit² (MPSV, 2006). Závislost na pomoci jiné fyzické osoby se posuzuje ve čtyřech stupních podle počtu úkonů péče o vlastní osobu a soběstačnosti vyjmenovaných v zákoně (viz tabulka č. 3). V § 11 je stanovena výše příspěvku, která se odvíjí od míry závislosti a věku (viz tabulka č. 3). O příspěvek je nutno požádat u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou platností. Následně na to se stanoví míra závislosti žadatele na základě sociálního šetření a vyšetření lékařem, kterého určí úřad práce. Žadatel je povinen

---

² Dle § 9 při posuzování *péče o vlastní osobu* pro účely stanovení stupně závislosti se hodnotí schopnost zvládat tyto úkony: příprava stravy; podávání, porcování stravy; přijímání stravy, dodržování pitného režimu; mytí těla; koupání nebo sprchování; péče o ústa, vlasy, nehty, holení; výkon fyziologické potřeby včetně hygieny; vstávání z lůžka, uléhání, změna poloh; sezení, schopnost vydržet stát; přemísťování předmětů denní potřeby; chůze po rovině; chůze po schodech nahoru a dolů; výběr oblečení, rozpoznání jeho správného vrstvení; oblékání, svlékání, obouvání, zouvání; orientace v přirozeném prostředí; provedení si jednoduchého ošetření; dodržování léčebného režimu.

Při posuzování *soběstačnosti* se hodnotí schopnost zvládat následující úkony: komunikace slovní, písemná, neverbální; orientace vůči jiným fyzickým osobám, v čase a mimo přirozené prostředí; nakládání s penězi nebo jinými cennostmi; obstarávání osobních záležitostí; uspořádání času, plánování života; zapojení se do sociálních aktivit odpovídajících věku; obstarávání si potravin a běžných předmětů (nakupování); vaření, ohřívání jednoduchého jídla; mytí nádobí; běžný úklid v domácnosti; péče o prádlo; přepírání drobného prádla; péče o lůžko; obsluha běžných domácích spotřebičů; manipulace s kohouty a vypínači; manipulace se zámky, otevírání, zavírání oken a dveří; udržování pořádku v domácnosti, nakládání s odpady; další jednoduché úkony spojené s chodem a udržováním domácnosti.

oznámit obecnímu úřadu jakým způsobem mu bude péče zajištěna. V návaznosti na to, obecnímu úřadu ze zákona vyplývá právo kontroly, zda byl příspěvek využit na zajištění pomoci a zda osobě, které byl příspěvek přiznán, je poskytována pomoc odpovídající stanovenému stupni závislosti. Této kontrole podléhá nikoliv příjemce příspěvku, ale poskytovatel sociálních služeb, kterého si příjemce zvolil a kterému služby hradí. V případě shledání nedostatků může být poskytovateli odebrána registrace. Ke kontrole nedochází, pokud příjemci příspěvku poskytuje péči osoba blízká nebo jiná osoba, která s ním žije v jedné domácnosti.

Tabulka č. 3: Příspěvek na péči

Stupeň závislosti	Počet úkonů péče o vlastní osobu a soběstačnosti (vyjmenovaných v § 9), při kterých potřebuje závislá osoba pomoc jiné fyzické osoby		Výše příspěvku na péči (Kč/měsíc)	
	u osoby mladší 18 let	u osoby starší 18 let	pro osobu mladší 18 let	pro osobu starší 18 let
I. stupeň – lehká závislost	5	12	3 000	2 000
II. stupeň – středně těžká závislost	10	18	5 000	4 000
III. stupeň – těžká závislost	15	24	9 000	8 000
IV. stupeň – plná závislost	20	30	11 000	11 000

Zdroj: Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon o sociálních službách již má za sebou téměř rok a půl svého působení. Je tudíž zřejmé, že některé z jeho nedostatků již „vyplavaly“ na povrch a začala se diskuse o možnostech úpravy jednotlivých opatření. V souvislosti se zavedením příspěvku na péči se objevilo vícero problémů. Prvním z nich je, že tato sociální dávka je čerpána v mnohem větší míře než se očekávalo. Příspěvek v současné době pobírá 265 tis. osob, což je přibližně o 40 tis. více, než bylo odhadováno (zdroj: MPSV). Vzhledem k tomu, že

příspěvek slouží na úhradu poskytnutých sociálních služeb, velká část z těchto státem vynaložených prostředků by se měla vrátit zpět do systému. To se však neděje, významná skupina příjemců příspěvku nevyužívá žádnou sociální službu, přičemž o ně není pečováno ani ze strany rodiny. Pro ně se tato ryze účelová dávka stala příležitostí ke zvýšení životního standardu. Zde vyvstává otázka, zda je přímá peněžní dávka tou správnou formou výplaty příspěvku. Jako další problém se jeví situace v oblasti přiznávání příspěvku na péči. Mnozí poukazují na vysokou míru subjektivity při posuzování závislosti a nedostatečné rozčlenění jednotlivých stupňů závislosti. Systém posuzování závislosti se také jeví jako diskriminující vůči některým druhům postižení, zejména vůči duševně postiženým (SKOK, 2006). Lze tedy shrnout, že nastává zcela opačná situace než ta, kterou předpokládali tvůrci zákona: systém sice vynakládá mnohem více finančních prostředků, avšak mnozí lidé nejsou uživateli žádných sociálních služeb, přestože by je nutně potřebovali, a mnozí poskytovatelé jsou na tom ekonomicky hůře než v minulosti.

5.2.2. Druhy sociálních služeb

Přijetím současného zákona o sociálních službách došlo k jasnému definování a kategorizaci sociálních služeb, které existují na území České republiky. Tato změna oproti předchozí právní úpravě byla dlouho očekávána a je bezpochyby krokem vůřed.

Podle nové právní úpravy sociální služby zahrnují (§ 32):

- sociální poradenství,
- služby sociální péče,
- služby sociální prevence.

Tyto služby se poskytují následujícími formami (§ 33):

- pobytové služby – služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb;
- ambulantní služby – služby, za kterými osoba dochází do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování;
- terénní služby – služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.

Dále jsou v zákonu vyjmenovány a definovány konkrétní služby spadající do jednotlivých kategorií. *Sociální poradenství*, které má řešit nepříznivé okolnosti v zárodku nebo alespoň zmírnit dopad již vzniklé situace, se člení na základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Každý poskytovatel sociální služby má povinnost poskytnout komukoliv, kdo o to zažádá, základní poradenství. Odborné poradenství zabezpečují specializované poradny (poradny občanské, manželské, rodinné, pro seniory, pro oběti trestných činů a domácího násilí, apod.).

Služby sociální péče mají zabezpečovat lidem základní životní potřeby, které nemohou být zajištěny bez pomoci jiného člověka a zahrnují následující služby: osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče.

Služby sociální prevence jsou definovány jako služby napomáhající osobám vyhnout se sociálnímu vyloučení způsobeného sociálně negativními jevy. Do této kategorie spadají: raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace.

Jednotlivé služby se kromě obsahu také liší podle toho, zda jsou poskytovány za úhradu nebo bezplatně. Jako bezplatné je dle § 72 garantováno sociální poradenství a většina služeb spadajících do kategorie služeb sociální prevence, které jsou poskytovány zejména jako terénní, případně ambulantní. Sociální služby poskytovány za úhradu jsou vyjmenovány v § 73 – 77 a patří mezi ně všechny služby sociální péče a všechny pobytové služby.

Jednou z nosných myšlenek zákona je právě to, že uživatel má možnost vybrat si pro sebe tu nejvhodnější službu, která mu má pomoci podpořit vlastní aktivitu vedoucí

k řešení nepříznivé situace. Důležitá je právě možnost klienta kombinovat výše uvedené druhy služeb a podle potřeby jimi případně také doplňovat péči ze strany rodiny.

Vyjmenování a definování jednotlivých typů sociální služeb v zákoně je bezesporu krokem vpřed oproti dřívější právní úpravě, která více méně znala jenom ústavní péči a pečovatelskou službu. Přesto se jeví, že zákon tímto striktním vymezením nepodporuje vyvíjející se systém sociálních služeb. Tím, že definuje, co přesně musí ta která služba poskytovat, způsobuje, že se obsah konkrétní služby nemůže přizpůsobit potřebám klienta, přizpůsobuje se totiž zákonu. Odborníci také poukazují na to, že zákon užívá nejednoznačnou terminologii a neodpovídající definice jednotlivých služeb (Jabůrková, 2007: 26). Taktéž některé služby jsou nastaveny pro jednu cílovou skupinu, i když jsou využívány dalšími. Zde vyvstává otázka, jaké jsou možnosti nápravy vyjmenovaných nedostatků. Co se týče typologie služeb, navrhovaným řešením je nechat systém služeb otevřený vůči nově vznikajícím službám a zároveň nevymezovat jednotlivé služby taxativně výčtem poskytovaných úkonů.

5.2.3. Smlouva o poskytování sociálních služeb

Novinkou zákona o sociálních službách je, že do vztahu mezi uživatelem a poskytovatelem sociální služby zavádí smluvní princip. Pokud osoba potřebuje sociální službu, musí o ni požádat poskytovatele, který je poté povinen uzavřít s touto osobou smlouvu o poskytování sociální služby. U většiny služeb, zejména u služeb sociální péče existuje povinnost uzavřít tuto smlouvu v písemné podobě. Dle § 91 smlouva musí obsahovat tyto náležitosti:

- označení smluvních stran,
- druh poskytované sociální služby,
- rozsah činností a úkonů v rámci poskytování sociální služby,
- místo a čas poskytování sociální služby,
- výši úhrady za sociální služby a způsob jejího placení,
- ujednání o dodržování vnitřních pravidel pro poskytování sociálních služeb,
- výpovědní důvody a výpovědní lhůty,
- dobu platnosti smlouvy.

Poskytovatel sociální služby může odmítnout uzavřít smlouvu se žadatelem o službu pouze v případě, že neposkytuje službu, o kterou osoba žádá, nemá dostatečnou kapacitu k poskytnutí sociální služby, nebo v situaci, kdy zdravotní stav žadatele o pobytovou sociální službu vylučuje její poskytnutí.

Hlavním cílem zavedení smluvního vztahu mezi poskytovatelem a uživatelem služby je umožnit uživateli účastnit se sjednávání podmínek, za kterých bude služba poskytována a volit si konkrétní rozsah jednotlivých služeb. Smlouva má zároveň chránit obě strany – uživatele i poskytovatele, v situaci kdy dojde mezi nimi ke sporu.

5.2.4. Registrace poskytovatelů sociálních služeb

Jak již bylo v kapitole 5.1 této práce řečeno, problémem dosavadní právní úpravy sociálních služeb v České republice bylo, že za primárního poskytovatele sociálních služeb byl považován stát. Na rozdíl od tohoto stavu, současný zákon předpokládá, že hlavní podíl na poskytování těchto služeb budou mít nestátní organizace. Vzhledem k tomu, že až doposud pro nestátní neziskové organizace poskytující sociální služby nebyly nijak zvlášť zákonem upraveny podmínky jejich působení (byly pouze evidovány stejně tak, jako všechny další nestátní organizace), bylo nutné, aby nový zákon tento zjevný problém odstranil. Přijetím zákona lze sociální služby poskytovat pouze na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, které vzniká rozhodnutím o registraci.

Žádost o registraci musí podat nejen fyzické a právnické osoby, ale i organizační složky státu, pokud jejich jménem budou organizační složky územního samosprávného celku poskytovat sociální služby. O registraci poskytovatele rozhoduje příslušný krajský úřad. Podmínky registrace jsou upraveny v § 79 zákona. Žádost o registraci musí především obsahovat údaje o poskytovaných sociálních službách (název a místo zařízení; druhy poskytovaných sociálních služeb; okruh osob, kterým je služba určena; popis realizace, personálního zajištění, časového rozsahu a kapacity poskytovaných sociálních služeb; finanční rozvahu k zajištění provozu; u vybraných zařízení sociálních služeb také způsob zajištění zdravotní péče). Dále je nutno u všech pracovníků, podílejících se na přímém poskytování sociální služby, doložit bezúhonnost a odbornou způsobilost. Důležité je poznamenat, že přijetím zákona může žádat o dotaci na poskytování sociálních služeb ze státního rozpočtu pouze registrovaný subjekt.

Registrující orgán může registraci zrušit, pokud poskytovatel přestane splňovat podmínky registrace, byla mu uložena sankce za porušení svých povinností, nebo nesplňuje standardy kvality a k nápravě nedochází ani na základě opatření uložených při inspekci (§ 82).

Novým nástrojem ochrany uživatelů sociálních služeb je zavedení již vzpomínaných *inspekci poskytování sociálních služeb*. Dle § 97 zákona, tuto inspekci provádí u registrovaných poskytovatelů sociálních služeb krajský úřad, u těch poskytovatelů, jejichž zřizovatelem je sám kraj, provádí tuto inspekci MPSV. Obsahem inspekce je kontrola plnění podmínek stanovených pro registraci, plnění povinností poskytovatelů sociálních služeb stanovených zákonem a kvality poskytovaných sociálních služeb. Kvalita těchto služeb má být měřitelná na základě dodržování standardů kvality sociálních služeb. Tyto standardy vydalo MPSV již v roce 2002, ale dosud jejich dodržování nebylo ze zákona vyžadováno. Smyslem standardů je „umožnit průkazným způsobem posoudit kvalitu poskytované služby“, podstatným rysem je „jejich obecnost, jsou použitelné pro všechny druhy sociálních služeb“. „Kvalita je popsána prostřednictvím souboru kritérií (vlastností a charakteristik), o nichž se předpokládá, že ovlivňují schopnost služeb naplnit zájmy a potřeby obou uvedených zájmových skupin – uživatelů i zadavatelů.“ (všechny výše uvedené citace: MPSV, 2002: 4).

Povinnost registrace poskytovatelů sociálních služeb lze jednoznačně zhodnotit jako krok pozitivní. Nicméně poskytovatelé sociálních služeb poukazují na to, že registrační proces je spojen s nadměrnou byrokratickou zátěží. Další obtíž působí fakt, že při registraci musí organizace zařadit svoji službu do některé z kategorií, které zákon definuje, což může být v některých případech problematické. Členové sdružení SKOK, které zastupuje nestátní neziskové organizace působící v oblasti sociálních služeb, ve své analýze situace v oblasti sociálních služeb poukazují na malou informovanost krajských úřadů ohledně registračního procesu a rozdílnost v jejich postojích a požadavcích – některé krajské úřady požadují podklady, které zákon přímo nevyžaduje k registraci (SKOK, 2007: 29). Problémem tedy je, že pro registraci neexistují jasné metodické pokyny.

V oblasti zajišťování kvality služeb se ukazuje nepřipravenost poskytovatelů splňovat standardy kvality sociálních služeb. Z dosud provedených inspekci vyplývá, že naprostá většina kontrolovaných organizací absolutně nesplňuje požadavky standardů.

Inspekce kvality působí na poskytovatele jako velký „strašák“, což může vést ke snaze rychle zavést standardy v organizaci (což značně zaměstná celou organizaci a zahlťe ji papírováním), přičemž jejich následné dodržování bude čistě formální. V oblasti inspekci se jako další problém objevuje nedostatek inspektorů kvality s dostatečnými znalostmi a praxí a neexistence závazné metodiky pro provádění inspekci (Jabůrková, 2007: 19).

5.2.5. Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka a výkon činností v sociálních službách

Dalším důležitým opatřením zákona je, že zavádí podmínky pro výkon povolání sociálního pracovníka a výkon dalších činností v sociálních službách. Toto opatření má v souladu s koncepcí zákona přispět k zvýšení kvality poskytovaných sociálních služeb. Zákon uvádí, že náplní práce *sociálního pracovníka* je „výkon sociálního šetření, zabezpečení sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace“ (§ 109). Předpokladem pro výkon tohoto povolání je „způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost“ (§ 110). Co se považuje za odbornou způsobilost, je v zákoně přesně definováno. Činnost sociálního pracovníka může vykonávat již pouze osoba, která dosáhla minimálně vyšší odborné vzdělání specializované na sociální práci (Koldinská, 2007: 48). Dále zákon ukládá sociálním pracovníkům povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci.

Kromě sociálních pracovníků pracují v oblasti sociálních služeb také zdravotničtí pracovníci, pedagogičtí pracovníci a v neposlední řadě lidé spadající do kategorie *pracovníci v sociálních službách*. Právě tato kategorie personálu je ve většině zařízení sociálních služeb nejpočetnější. Zákon jasně vyjmenovává, které činnosti spadají do náplně práce pracovníka v sociálních službách, a zadává požadavky na odbornou způsobilost pro jednotlivé činnosti. Odbornou způsobilost může získat každá osoba s minimálně základním vzděláním na základě absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu, pokud již nemá odbornou způsobilost v oboru ošetřovatel,

ergoterapeut, sociální pracovník, nebo oboru středního vzdělání stanoveného prováděcím právním předpisem (§ 116).

Kladem nové právní úpravy je bezesporu to, že profese sociálního pracovníka dostala jasnou roli, byla vymezena povinnost celoživotního vzdělávání a povinnost zvyšovat kvalifikaci personálu zařízení sociálních služeb. Poskytovatelé sociálních služeb však začínají upozorňovat, že i tato opatření mají své nedostatky. Problémem je neuznávání některých studijních programů – nastává tedy situace, kdy množství sociálních pracovníků nesplňuje kvalifikační požadavky, přestože se jim dostalo odborného vzdělání v oblasti sociální práce, protože jimi absolvovaná škola není na seznamu institucí, jejichž vzdělání se uznává. Zákon také neumožňuje organizacím zaměstnávat studenty odborných škol, pokud ještě nemají ukončené vzdělání, přitom však lze předpokládat, že tito studenti mají po absolvování několika semestrů na odborné škole hlubší znalosti z oblasti sociálních služeb než ti, kteří si doplnili kvalifikaci pouze absolvováním některého z akreditovaných vzdělávacích kurzů.

6. Analýza aplikace zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Případová studie Občanského sdružení Martin

Jako další část své praktické práce jsem si zvolila analýzu důsledků nové právní úpravy sociálních služeb pro konkrétní organizaci zabývající se poskytováním sociálních služeb. Tímto subjektem je nestátní nezisková organizace – Občanské sdružení Martin, jehož zaměstnancem jsem již třetím rokem a měla jsem tudíž možnost přímo sledovat proces změny. Všechny opatření a nástroje, které zavádí zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se skutečně promítly do činnosti občanského sdružení, bylo možné sledovat jejich důsledky a tím načrtnout představu o tom, jak v tomto konkrétním případě splňují cíle, za kterými byly vytvářeny.

Zasazení studie do kontextu právního rámce:

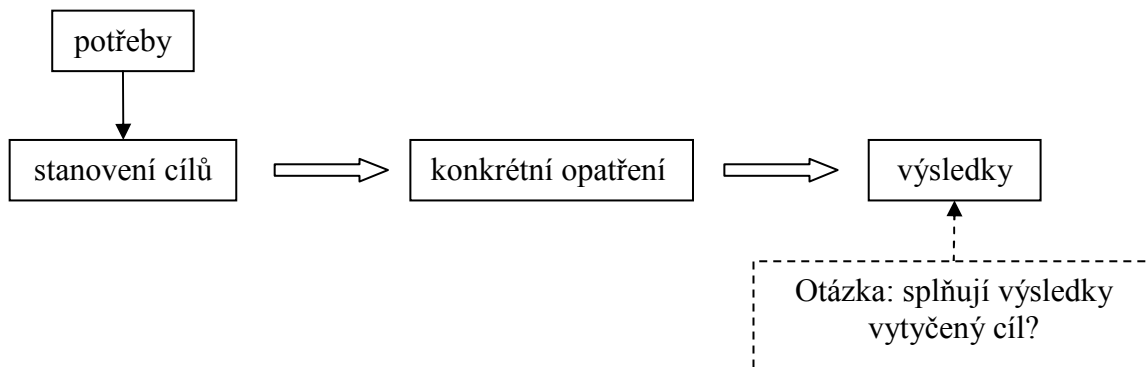
Situace NNO poskytujících sociální služby před a po přijetí zákona č.108/2006 Sb.:

Před	Po
<ul style="list-style-type: none"> - jsou alternativním poskytovatelem sociálních služeb - platí pro ně stejné podmínky jako pro všechny NNO - dodržování standardů kvality sociálních služeb má formu doporučení 	<ul style="list-style-type: none"> - mají se stát primárním poskytovatelem sociálních služeb - mají povinnost registrace jako všichni poskytovatelé sociálních služeb - mají povinnost dodržovat standardy kvality sociálních služeb - podléhají inspekcím kvality

Situace v oblasti služby osobní asistence před a po přijetí zákona č. 108/2006 Sb.:

Před	Po
<ul style="list-style-type: none"> - poskytována bezplatně - poskytování osobní asistence je financováno ze strany státu formou dotací - osobní asistenti nemusí mít kvalifikaci 	<ul style="list-style-type: none"> - služba zpoplatněna, klienti na její úhradu mají použít příspěvek na péči - služba financována prostřednictvím úhrad klienta a státních dotací - uživatelé musí uzavřít s poskytovatelem smlouvu o poskytování osobní asistence - osobní asistenti musí mít kvalifikaci pro výkon pracovníka v sociálních službách

6.1. Analytický rámec studie

Cíle zákona o sociálních službách	Konkrétní opatření	Otázka
podpora sociálního začlenění osob (prevence vyloučení)	→ služby sociální prevence a sociální poradenství (poskytované bezplatně)	Působí nová právní úprava skutečně podpůrně vůči těmto službám? Jakou zkušenost má OS Martin, jako organizace, jejíž náplní je také poskytování služeb sociální prevence?
zvyšování kvality poskytovaných služeb	→ standardy kvality → inspekce kvality → definice kvalifikace pracovníků v sociálních službách	Co znamená pro OS Martin splnění všech zákonem stanovených požadavků týkajících se kvality sociálních služeb?
zrovnoprávnění poskytovatelů sociálních služeb	→ jednotný rámcový systém financování sociálních služeb	Pocítuje OS Martin, jako jeden z poskytovatelů sociálních služeb z řad NNO, vyšší jistotu v oblasti financování svých služeb?

6.2. Občanské sdružení Martin a jeho služby

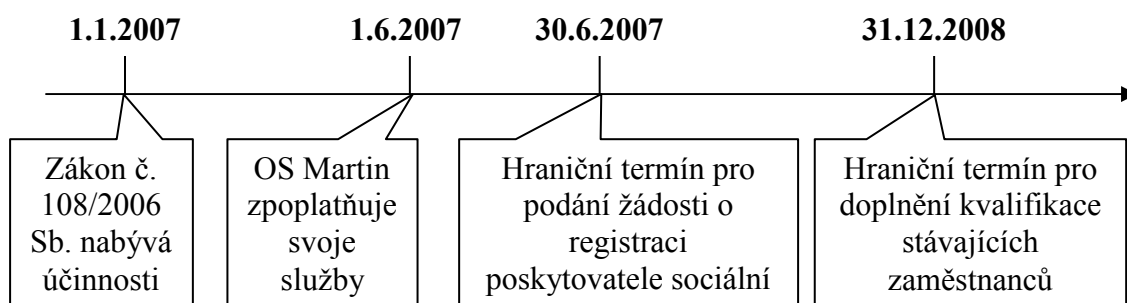
Občanské sdružení Martin (dále už jen OS Martin) je jednou z pražských nestátních neziskových organizací zabývajících se sociálními službami. Vzniklo v roce 2000 za účelem podpory Centra sociálně zdravotních služeb – příspěvkové organizace založené Městskou částí Praha 17 a rozvoje sociálních aktivit, vedoucích ke zkvalitnění života seniorů a tělesně postižených žijících na území této městské části. OS Martin vytvořilo projekt „Návštěvní služba“, jehož obsahem byla organizace služeb osobní asistence společenského typu pro potřebné občany. Tato forma péče měla vhodně doplnit stávající služby pečovatelek a zdravotních sester Centra sociálně zdravotních služeb.

Osobní asistenti, kterými jsou studenti převážně sociálních, ošetrovatelských, psychologických či speciálně pedagogických oborů, docházejí do domácností, kde se věnují seniorovi, či zdravotně postiženému klientovi, který díky svému zdravotnímu stavu již nevychází, je osamělý a potřebuje kontakt s okolním prostředím. Náplní jejich práce je komunikace, vycházky, hraní společenských her, motorická cvičení, pomoc při jednoduchých domácích pracích za účasti klienta, předčítání, jednoduchá příprava občerstvení, naslouchání a další činnosti, které zabraňují klientovi v upadání do pasivity a ztrátě sebeobsluhy, s ohledem na jeho zájmy a zdravotní stav. Hlavními cíly projektu, které si OS Martin vytyčilo, bylo zabránit klientovi ve ztrátě sociálních kontaktů, navázat mezigenerační vztahy mezi klienty a osobními asistenty a pomoci v přípravě studentů na budoucí povolání. Krátce po svém vzniku OS Martin začalo poskytovat kromě terénní osobní asistence také osobní asistenci klientům Domova s pečovatelskou službou Zličín.

OS Martin je malé sdružení, které vzniklo jako dobrovolná snaha některých zaměstnanců Centra sociálně zdravotních služeb zlepšit situaci svých dříve narozených a zdravotně postižených spoluobčanů. Jednalo se tedy spíše o jejich „volnočasovou“ aktivitu, z toho důvodu OS Martin nezaměstnává nikoho na trvalý pracovní poměr. V současné době má OS Martin 13 zaměstnanců, většinou z nich jsou osobní asistenti. Vzhledem k tomu, že osobní asistenti jsou nejčastěji studenty a tudíž se jejich složení poměrně rychle mění, bývají zaměstnávání pouze na dohodu o provedení práce.

6.3. Co muselo OS Martin při aplikaci zákona zrealizovat?

Časová osa:

Dnem 1. 1. 2007, kdy nabyl účinnosti zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, vyplynula všem poskytovatelům sociálních služeb povinnost poskytovat tyto služby pouze na základě oprávnění – *registrace*. Vzhledem k tomu, že proces registrace je velice časově náročný, pro organizace, které působily v oblasti sociálních služeb již před nabytím účinnosti nového zákona a mezi něž patří i OS Martin, platilo přechodné šestiměsíční období pro podání žádosti o registraci. Kromě toho, že organizace musela získat od všech zaměstnanců rejstříky trestů, doklady o nejvyšším dosaženém vzdělání a vyřídít všechny další potřebné přílohy, musela především zařadit své služby do typologie zákona, to znamená rozčlenit všechny své činnosti dle zákonných druhů služeb. OS Martin, jak již bylo řečeno, se zabývalo poskytováním služby osobní asistence společenského typu. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách však takovouto službu nezná. Z tohoto důvodu muselo OS Martin formálně upravit poskytovanou sociální službu tak, aby zapadala do kategorií definovaných zákonem. Sdružení postupovalo tak, že rozčlenilo své služby do dvou částí – na *osobní asistenci a sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením*³. Vzhledem k tomu, že definice sociálních služeb tak, jak je předkládá zákon, můžou být pro potencionálního čtenáře této práce nesrozumitelné, pro utvoření jasnější představy o tom, jaké činnosti vykonávají osobní asistenti s klienty OS Martin, si dovoluji vyjmenovat jejich příklady. Mezi služby osobní asistence spadá například doprovod klienta, pomoc při jednoduchých domácích pracích, pomoc při přípravě jídla a pití,

³ Dle § 66 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením jsou ambulantní, popřípadě terénní služby poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením ohroženým sociálním vyloučením. Tato služby obsahuje tyto základní činnosti: zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

nákupy a běžné pochůzky. Sociálně aktivizační službou je komunikace s klientem, naslouchání, motorická cvičení, hraní společenských her, které zlepšují nebo upevňují dovednosti klienta, výuka práce s počítačem a jiné.

V souvislosti se zavedením smluvního vztahu mezi poskytovatelem a uživatelem sociální služby, muselo i OS Martin uzavřít se svými klienty *smlouvy o poskytování osobní asistence* (viz příloha č. 1). Vzhledem k tomu, že přijetím zákona byly některé druhy sociálních služeb zpoplatněny, uzavřením smlouvy se zároveň klient zaváže, že bude tyto služby hradit v stanovené výši a uvede způsob jejich úhrady.

Všechny tyto opatření, jak již bylo naznačeno, vedly k značnému nárůstu administrativy v organizaci. Proces registrace zcela zaměstnal koordinátory a organizátory služby, avšak nárůst „papírování“ se dotkl i samotné práce osobních asistentů. Ti jsou nyní nuceni vést podrobnou evidenci všech úkonů, které s klientem vykonávají, a jenž musí vycházet z uzavřené smlouvy. Tuto evidenci má na konci každého měsíce klient k dispozici k nahlédnutí. Tím se eliminuje možnost, že by došlo mezi klientem a poskytovatelem služby ke sporu.

6.4. Financování služeb OS Martin. Jak se v praxi realizuje nový vztah mezi klientem a poskytovatelem služeb?

Zavedením příspěvku na péči a zpoplatněním některých sociálních služeb se měl zcela změnit vztah mezi poskytovatelem a uživatelem sociální služby. Sociální služba má být nyní chápána jako hodnota poskytovaná za úplatu a uživatel jako zákazník. OS Martin, stejně jako další poskytovatelé sociálních služeb, bylo postaveno před problém, jak s touto změnou obeznámit své stávající klienty tak, aby ji správně pochopili a nevzbudila v nich nezájem o užívanou službu. Zaměstnanci se obávali, zda skutečnost, že se najednou bude platit za to, co bylo dříve zdarma, nenarazí na nepochopení ze strany klientů. Tyto obavy se však nenaplnily a všichni klienti nadále pokračovali ve spolupráci s OS Martin a uzavřeli s ním smlouvu o poskytování osobní asistence. Se správným pochopením smluvního vztahu mezi uživatelem a poskytovatelem služby, však měli kupodivu spíše problém samotní zaměstnanci, zejména z řad osobních asistentů. Vzhledem k tomu, že svoji práci chápou nejenom jako způsob přivýdělku, ale zejména jako pomoc potřebným, bylo pro ně nepříjemné říkat si klientům „o peníze“.

Došlo k tomu podle mého názoru i z toho důvodu, že sdružení neobeznámilo osobní asistenty s filozofií nového zákona.

Důležité je poznamenat, že služba osobní asistence spadá dle zákona do kategorie služeb sociální péče, které jsou poskytované za úhradu, avšak naproti tomu sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením jsou zařazeny mezi služby sociální prevence a jsou ze zákona poskytovány nárokově a bezplatně. Určení konkrétní ceny za poskytnutí osobní asistence bylo ponecháno na rozhodnutí samotného poskytovatele této služby, avšak její maximální možná výše se stanovila vyhláškou č. 505/2006 Sb. na 85 Kč za hodinu, podle skutečně spotřebovaného času nezbytného k zajištění daného úkonu; pokud poskytnutí služby netrvá celou hodinu, výše úhrady se poměrně krátí. OS Martin muselo tedy vytvořit ceník svých služeb (viz příloha č. 2) a obeznámit s ním všechny klienty a zaměstnance. Osobní asistenti byli nuceni začít vést podrobnou evidenci všech úkonů vykonaných s klientem a zpoplatňovat je dle ceníku.

V souvislosti se zavedením poplatků za služby osobní asistence, vyvstala pro OS Martin otázka, zda budou mít jeho klienti prostředky na jejich zaplacení. Na úhradu služeb osobní asistence, stejně jako dalších sociálních služeb, by měli jejich uživatelé použít *příspěvek na péči*. Nebylo však samozřejmostí, že každý dosavadní klient OS Martin bude státem shledán potřebným a bude mu přidělen příspěvek. Je proto uspokojivé, že v tomto roce ze čtyřiceti osob, se kterými má sdružení uzavřenou smlouvu o poskytování osobní asistence, byl třiceti osmi přiznán příspěvek na péči v různých stupních závislosti. Dalo by se tedy předpokládat, že tito lidé by měli disponovat prostředky na úhradu služeb osobní asistence. Problémem je, že klienti OS Martin jsou také uživateli dalších sociálních služeb a musí si rozvrhnout, jak a na co své peníze použijí. Na tomto místě bych chtěla uvést zkušenost jedné osobní asistentky, která souvisí s tímto problémem. Tato osobní asistentka se stará o seniorku, která pobírá příspěvek na péči v prvním stupni závislosti, jehož výše je 2 000 Kč měsíčně. Od momentu, kdy byla služba osobní asistence zpoplatněna, tato klientka ne příliš ráda vychází ven za doprovodu osobní asistentky, protože ví, že tento úkon se hradí. Raději tráví čas s touto asistentkou doma, hraním společenských her a povídáním, protože ví, že tato služba je zdarma, protože je řazena mezi služby sociálně aktivizační. Klientka poznamenává, že vzhledem k tomu, že si platí dovoz obědů a služby pečovatelek, příspěvek na péči ji již nestačí na úhradu služeb, bez kterých „může žít“. Zde je nutné

také naznačit další problém příspěvku na péči, kterým je, že málokterý klient, zejména z řad seniorů, si uvědomuje jeho účel a považuje ho spíše za jakési přilepšení k důchodu. Peníze radši ušetří, nebo je věnuje svým rodinným příslušníkům, než aby je dal na služby, jež se nejeví jako nevyhnutné k přežití. Přitom hlavním cílem tvůrců zákona o sociálních službách byla především snaha o zvýšení kvality života lidí, jenž jsou oslabeni z důvodu věku nebo zdravotního postižení. Na tomto místě se jeví, že příspěvek na péči znevýhodňuje seniory před osobami trvale zdravotně postiženými. Zaměstnanci OS Martin mají zkušenost s tím, že klienti z řad zdravotně postižených, zejména vozíčkářů, znají lépe své potřeby a umí si tudíž rozvrhnout, na které sociální služby rozdělí jednotlivé prostředky. Zároveň mají jistotu, že jim příspěvek na péči bude skutečně přiznán. Senioři, kteří z důvodu věku mnohokrát ztrácejí některé duševní schopnosti, si často nejsou schopni uvědomit, že prostředky, které dostávají, mají sloužit k zlepšení kvality jejich života, respektive, že mají nárok na to prožít poslední část svého života co nejdůstojněji.

Co se týče celkového financování služeb OS Martin, je nutno zdůraznit, že úhrady ze strany klientů na něm mají minimální podíl. V Domě s pečovatelskou službou Zličín, kde žije necelá polovina klientů sdružení, asistenti nejčastěji vykonávají s klienty činnosti, které spadají mezi sociálně aktivizační služby a ty jsou, jak již bylo řečeno, poskytovány bezplatně. Tudíž částka, která měsíčně proudí od těchto uživatelů do kasy sdružení, je skutečně jenom symbolická. O něco více prostředků plyne od klientů, za kterými asistenti docházejí do domácností a s nimiž provádí většinou úkony klasické osobní asistence. Je ale nutno poznamenat, že částka, spojená s úhradou služby osobní asistence, se ani zdaleka nepřibližuje tržní, tedy skutečné ceně služby. OS Martin tudíž zůstává nadále plně odkázáno na *dotace* ze strany státu. Na rozdíl od příspěvku na péči se však dotacím nový zákon o sociálních službách příliš nevěnuje. Nejistá situace, kterou pro poskytovatele vytvářejí jednorocní dotace, tedy zůstává i po přijetí zákona, i přes to, že právě ona byla terčem hlavní kritiky dřívějšího stavu v oblasti poskytování sociálních služeb. Vzhledem k tomu, že zákonem stát garantuje občanům bezplatný přístup k některým sociálním službám, kterými jsou sociální poradenství a většina služeb sociální prevence, měl by tyto služby plně hradit z veřejných zdrojů. Ve skutečnosti v roce 2007 byly v procesu přidělování dotací preferovány služby sociální péče (88 % z celkového objemu dotací, 69 % uspokojených požadavků žadatelů) a z nich především rezidenční zařízení sociální péče; k službám sociální prevence

směřovalo 9 % z celkového objemu dotací a bylo uspokojeno 52 % požadavků žadatelů (Jabůrková, 2007: 55). Přitom poskytovatelé této preventivní péče jsou, jak již bylo uvedeno, existenčně závislí na přidělených dotacích. OS Martin jako jeden z nich se s problémem udělování dotací potýká od začátku svého působení. Stav nejistoty, kdy organizace netuší, zda bude moci existovat i v dalším roce, podle mého názoru značně snižuje kvalitu poskytovaných služeb. OS Martin, i kdyby chtělo, nemůže rozšiřovat kapacitu svých služeb, protože neví, zda na ně bude mít prostředky. Zároveň není schopno zaručit svým pracovníkům, že je bude moci zaměstnat i v budoucím roce, což je značně demotivuje v tom, aby si zvyšovali svoji kvalifikaci a tím napomáhali k zvyšování kvality poskytovaných služeb. Můžu tedy shrnout, že prozatím více méně neřešená situace v oblasti financování sociálních služeb prostřednictvím dotací ze státního rozpočtu, je zaměstnanci OS Martin považována za největší problém současného stavu v rezortu sociálních služeb.

6.5. Kvalita sociálních služeb. Co znamenají požadavky na její zvyšování pro OS Martin?

Přijetím zákona o sociálních službách byly poprvé jasně definovány požadavky v oblasti zajišťování kvality služeb. Poskytovatelé sociálních služeb jsou nyní ze zákona povinni splňovat standardy kvality sociálních služeb a jejich dodržování se kontroluje prostřednictvím inspekci. Zaměstnanci musí splňovat požadavky na odbornou způsobilost pracovníků působících v sociálních službách a zároveň jim vyplývá povinnost dalšího vzdělávání.

Do roku 2007 nemělo OS Martin při přijímání osobních asistentů do pracovního poměru téměř žádné požadavky na jejich kvalifikaci. I když si v začátcích svého působení vytyčilo za cíl zaměstnávat studenty odborných sociálních a zdravotních škol, postupem času z něj upustilo. Důvodem k tomu bylo, že úměrně k nárůstu počtu klientů OS Martin, bylo nutné zvyšovat i stav osobních asistentů. Vzhledem k tomu, že osobní asistence je službou terénní a OS Martin ji zabezpečuje pouze na území své městské části, potažmo sousedících městských částí, bylo vhodné zaměstnávat studenty, kteří by nemuseli za klientem dojíždět příliš daleko z místa svého bydliště. Sdružení mělo problém najít takovéto osobní asistenty, a proto bylo vděčné za každého mladého člověka, který se zajímal o tuto práci. I když tedy mnozí osobní asistenti neměli

vzdělání související s tímto povoláním, ze strany klientů ani koordinátorů služby se žádné stížnosti na jejich práci neobjevovaly. Vždyť jedním z principů, na kterých iniciátoři hnutí Independent Living položili základy služby osobní asistence, byla zásada deprofesionalizace, protože vycházeli z přesvědčení, že klient sám by měl nejlépe umět zhodnotit, co potřebuje a na základě toho instruovat pomoc, které se mu dostává, samozřejmě za předpokladu, že mu v tom nebrání duševní stav ani smyslové postižení. Nový zákon o sociálních službách však ukládá poskytovatelům osobní asistence povinnost zaměstnávat pouze kvalifikované asistenty. Kvalifikací se rozumí absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu; u osob již splňují odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo osob, které mají maturitní zkoušku v oboru vzdělání stanoveném prováděcím právním předpisem, se jeho absolvování nevyžaduje (§ 116 zákona 108/2006 sb., o sociálních službách po novelizaci zákonem 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů). V případě OS Martin, zhruba polovina osobních asistentů tento požadavek splňuje. Zbývající část musí do konce roku 2008 absolvovat kvalifikační kurz nebo již nebude moci povolání osobní asistenta vykonávat. Již teď je jasné, že mnozí z nich nemají zájem tento kurz navštěvovat. Je to zcela pochopitelné vzhledem k tomu, že se jedná o studenty středních a vysokých škol, kteří osobní asistenci vykonávají ve svém volném čase jako způsob ne příliš časově náročného přivýdělku. Bylo by pro ně velice těžké zařadit do svého programu návštěvu kvalifikačního kurzu, jehož minimální rozsah je zákonem stanovený na 150 hodin. OS Martin, tedy pravděpodobně přijde o šikovné osobní asistenty, kteří již mají hodně zkušeností v této oblasti a s nimiž si klienti vytvořili často velice blízký vztah. Pozitivně však hodnotím fakt, že zákon zavedl alespoň přechodné osmnáctiměsíční období, během něhož si stávající zaměstnanci můžou vzdělání doplnit. Díky němu, se OS Martin podaří udržet alespoň pár asistentů z těch, kteří prozatím kvalifikační požadavky nesplňují.

Hlavním prvkem zvyšování kvality služeb mají být standardy kvality sociálních služeb. MPSV je publikovalo již v roce 2002, jejich dodržování však začalo být vyžadováno až společně se začátkem působnosti zákona o sociálních službách. Dodržování standardů kvality je také jedním z prvků kontroly, kterou provádějí inspekce kvality sociálních služeb. I když OS Martin při koncipování a realizaci projektu své služby postupovalo na základě standardů, jeho vedení si již dlouhou dobu uvědomuje, že všechny jejich požadavky nesplňuje. Postupně se sice snaží přijímat

opatření z nich vycházející, tento proces je však velice pomalý a znamená pro zaměstnance nárůst pracovního vytížení. Inspekce kvality sociálních služeb v OS Martin ještě neproběhla, zákonem je však stanoveno, že jednou za tři roky k ní dojít musí. Z informací týkajících se již provedených inspekci vyplývá, že u většiny poskytovatelů byly shledány nedostatky v dodržování standardů a byla pro ně stanovena povinnost sjednat nápravu. Je však nutno poznamenat, že v zákonu o sociálních službách nejsou vymezeny požadavky na odbornou způsobilost inspektorů kvality, proto na straně poskytovatelů panují obavy o to, zda výkon inspekce probíhá skutečně kvalifikovaně a nestranně. Znepokojující pro ně také je, že inspekci provádí příslušný krajský úřad – při inspekcích vykonávaných v zařízeních zřizovaných krajem by tedy mohlo dojít ke střetu zájmů.

6.6. Shrnutí

Na závěr této kapitoly, bych chtěla provést shrnutí všech zjištění z ní vyplývajících a odpovědět si tím na otázky, které jsem předložila v jejím úvodu, konkrétně v podkapitole 6.1.

Působí nová právní úprava podpůrně vůči službám sociální prevence?

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách garantuje všem občanům bezplatný přístup k většině služeb sociální prevence, mezi něž patří i sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, jejichž poskytováním se zabývá OS Martin. Tyto služby, na jejichž úhradě se klient nepodílí, musí být tedy hrazeny z jiných zdrojů – zdrojů veřejných. Právě proto předmětem ostré kritiky ze strany poskytovatelů těchto služeb je nedostatečná výše dotací na ně určených. Nedostatečné financování služeb sociální prevence může vyvolat jejich kolaps. Je proto žádoucí, aby se stát rozhodl, které ze služeb sociální prevence bude podporovat, kde a v jakém rozsahu a ty pak na základě toho stoprocentně financovat.

Co znamená pro OS Martin splnění všech zákonem stanovených požadavků týkajících se kvality sociálních služeb?

I když vedoucí zaměstnanci OS Martin hodnotí zavedení povinnosti splňovat standardy sociálních služeb jako pozitivní krok, který by měl vést k zvyšování kvality

poskytovaných služeb, pociťují v tomto směru svoji značnou nepřípravenost. Vzhledem k hrozícím inspekcím kvality, budou muset v nejbližší době věnovat velkou pozornost zavádění opatření vedoucích k zvyšování kvality služeb dle standardů. Na tomto místě by uvítali příležitost účastnit se školení poskytovatelů ohledně standardů a možnost konzultace při jejich zavádění. Proto by se jevilo jako vhodné prozatím odložit provádění inspekcí. Z hlediska kvality služeb, také zavedení nutnosti odborné způsobilosti zaměstnanců považují za pozitivní opatření, i když si uvědomují, že kvůli němu přijdou o část svých zaměstnanců.

Pociťuje OS Martin, jako jeden z poskytovatelů sociálních služeb z řad nestátních neziskových organizací, vyšší jistotu v oblasti financování svých služeb?

I když zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách zavedl jednotný rámcový systém financování poskytovatelů sociálních služeb, z kterého vyplývá, že o dotaci ze státního rozpočtu musí žádat všichni poskytovatelé sociálních služeb mající registraci (to znamená i ti, jejichž zřizovatelem je stát), postavení poskytovatelů zůstává nerovné. Nejhůře na tom jsou poskytovatelé z řad nestátních neziskových organizací, mezi něž patří i OS Martin. Ti na rozdíl od poskytovatelů z řad příspěvkových organizací obcí nebo krajů mají podstatně horší přístup ke zdrojům z rozpočtů samospráv. Sdružení SKOK ve své publikaci uvádí, že dochází k preferenci krajských subjektů před obecními a nestátními neziskovými poskytovateli – v roce 2007 bylo krajským zařízením přiděleno 64 % z celkového objemu dotací (83 % uspokojených požadavků), zatímco obecním zařízením 14 % z celkového objemu dotací (50 % uspokojených požadavků žadatelů) a nestátním neziskovým organizacím 21 % z celkových dotací (50 % uspokojených požadavků) (Jabůrková, 2007: 55). Na tomto místě je zjevný střet zájmů vzhledem k tomu, že přerozdělování finančních prostředků mají na starosti kraje. OS Martin je na přidělených prostředcích ze strany státu plně závislé, proto je pro něj otázka dotací klíčová. Za hlavní problém považuje to, že neexistují kritéria, při jejichž splnění by mohl poskytovatel sociální služby předpokládat, že dotaci obdrží. Situace, kdy organizace musí každoročně žádat o dotace, vede k existenční nejistotě a zároveň pro ni znamená administrativní zátěž spojenou s vypracováváním rozsáhlých žádostí o poskytnutí dotace. OS Martin, stejně jako další poskytovatelé, vidí naději v propojení systému financování s komunitním plánováním. Proces komunitního plánování a vytváření střednědobých plánů sociálních služeb je však zatím ještě ve svých začátcích.

OS Martin tedy nadále zůstává v situaci začarovaného kruhu – zájemců o jeho služby přibývá, ale sdružení je musí odmítat z důvodu nedostatečné kapacity; svoji kapacitu však rozšiřovat nemůže (i přesto, že by chtělo), protože nemá žádnou jistotu, že bude mít finanční prostředky na její zajištění.

7. Závěry

V této práci jsem se snažila popsat situaci, která v oblasti poskytování sociálních služeb nastala po přijetí zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Docházím k zjištění, že nová právní úprava sociálních služeb přinesla poskytovatelům zejména značný nárůst administrativy. Povinnost registrace, splňování standardů sociálních služeb a doplnění kvalifikace zaměstnanců jsou pro každou organizaci úkoly velice náročné, avšak nepochybně v budoucnu přispějí k zvyšování kvality sociálních služeb. Problémem, který nový zákon dostatečně neřeší, zůstává financování sociálních služeb. Organizace, zejména z řad nestátních neziskových subjektů, zabývající se poskytováním služeb, které nejsou plně hrazeny ze strany klienta, zůstávají nadále odkázány na jednorocní dotace ze státního rozpočtu. Proces udělování těchto dotací dlouhodobě hodnotí jako velice netransparentní, vytvářející mezi poskytovateli značnou nejistotu, která jim neumožňuje plánovat rozvoj a zvyšování kvality jejich služeb. Lze tedy zhodnotit, že i když je nový zákon o sociálních službách nepochybně krokem v před, je nutné podrobovat ho konstruktivní kritice a uvažovat nad možnostmi jeho úpravy, které by vedli k co největší efektivitě v oblasti poskytování sociálních služeb.

8. Summary

The aim of this thesis is to analyse the adoption of the new Act No. 108/2008 Coll., Act on Social Services, and partly also in additional social services, from the point of view of providers and users of these services. The author describes the situation which has happened in the field of social services after adoption of the new legal precept. The main questions dealt in this work are: What does it mean for providers of social services to adjust to all requirements arising from the new percept of the law? Does the new enactment function in order to its aims? Does it support field social services, to which personal assistance belongs, in accordance with the projected goal?

The first method used in this work is the subject analysis of the content of the law. In the second part of the work is used the method of the case study. The object of the study is a non profit, non governmental organisation, which provides services of personal assistance. Part of the study was observation complemented by interviews with employees of the organisation.

The work finds out that the new enactment of social services has brought to providers of social services mainly the increase in administration. Obligatory registration, meeting the standards of social services and completing of the qualification are for every organisation very difficult tasks, although in the future they will certainly help to contribute to the quality of social services. The problem that is not dealt sufficiently in the law is financing of social services. Organisations, especially those from non-profit sector, providing social services that are not fully covered by the client are still dependant on yearly grants from the state budget. The process of giving grants is from the longer period considered to be not transparent and leading to insecurity among the providers, which does not enable them to plan the development and increase in the quality of their services. It can be concluded, that despite the fact the new law of social services is a step forward, it is necessary to think about it in a critic way and consider the possibilities of its modification.

9. Použitá literatura

- Analýza zákona o sociálních službách z pohledu uživatelů a poskytovatelů* [online]. SKOK, 2006 [cit. 2008-04-29]. Dostupné z: <http://www.skok.biz/_download/projekty/zakon-o-socialnich-sluzbach-analyza-2006-09.pdf> .
- BAZALOVÁ, B. *Otázky osobní asistence*. In Vítková, M. *Otázky speciálně pedagogického poradenství. Základy, teorie, praxe*. Brno: MU PF, 2004. ISBN 80-86633-08-X, s. 221-230.
- BEDNAŘÍK, A. a kol. *Čítanka pro neziskové organizace*. Bratislava: Centrum prevence a řešení konfliktů, 1998. ISBN 80-967890-5-8.
- GABRIEL, J. *Nejúčinněji zmírňuje handicap pomoc druhé osoby* [online]. *Zdravotnické noviny*, 4.11.2004, č.45. [cit. 2008-04-01]. Dostupné z: <<http://www.zdravotnickenoviny.cz/scripts/detail.php?id=163762>>.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HRDÁ, J. *Osobní asistence, příručka postupů a rad pro osobní asistenty* [online]. Praha: POV, 2001. [cit. 2008-01-15] Dostupné z: <http://aa.ecn.cz/img_upload/07bc9d1453b4bc61934a7ebb36075df2/Osobn__asistence_1.doc>.
- HRDÁ, J. *Osobní asistence, poradenství a zprostředkování* [online]. Praha: APZP, 2006. [cit. 2008-03-29] Dostupné z: <<http://www.apzp.cz/publikace/hrda-j-osobni-asistence-poradenstvi-a-zprostredkovani-praha-apzp-2006.html>>.
- JABŮRKOVÁ, M. a kol. *Od paragrafů k lidem. Analýza situace v oblasti sociálních služeb po přijetí nového zákona o sociálních službách*. Praha: SKOK, 2007. ISBN 978-80-239-9506-0.
- KOLDINSKÁ, K. *Správa sociálních služeb*. In Tomeš, I. *Sociální správa*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-560-1, s. 225-231.
- KOZEL, V. *Osobní asistence – moderní sociální služba: Diplomová práce*. Praha, UK, FF, katedra sociální práce, 2002. Vedoucí diplomové práce Jiřina Šiklová.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MATOUŠEK, O. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení*. Praha, MPSV 1993.
- Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům*. Praha, MPSV 1992.

PRŮŠA, L. *Financování sociálních služeb*. In Matoušek, O. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9, s. 65-78.

REKTOŘÍK, J. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. Praha: Ekopress, 2001. ISBN 80-86119-41-6.

Standardy kvality sociálních služeb. Praha: MPSV, 2002. ISBN 80-86552-23-3.

Stručný průvodce zákonem o sociálních službách [online]. Praha: MPSV, 2006. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/3222/zlom170x170web.pdf>.

SVOBODOVÁ, M. *Management v sociální práci*. In Matoušek, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2, s. 327-347.

ŠIKLOVÁ, J. *Správa sociálních služeb*. In Tomeš, I. *Sociální správa*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-560-1, s. 261-273.

TOMEŠ, I. *Sociální správa*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-560-1.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Internetové stránky:

- Deník veřejné zprávy: <http://denik.obce.cz/go/>
- Informační centrum neziskových organizací: <http://neziskovsky.cz/>
- Magistrát Hlavního města Prahy: <http://magistrat.praha-mesto.cz/lang/11>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí: <http://www.mpsv.cz/cs/>
- Národní rada osob se zdravotním postižením: <http://nrzp.cz/>
- Spolek odborové konference nestátních neziskových organizací působících v sociální a zdravotně sociální oblasti: <http://www.skok.biz/>

V Z O R

Smlouva o poskytnutí osobní asistence

Níže uvedeného dne, měsíce a roku **u z a v ř e l i**

- 1) Pan (paní) .....(jméno a příjmení), nar. .... (datum narození), bydliště ....., rodné číslo ....., v textu této smlouvy dále jen „Osoba“ zastoupený(á)

a

- 2) ....., v textu této smlouvy dále jen „Poskytovatel“

v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, tuto

smlouvu o poskytnutí osobní asistence podle § 39 cit. zák.

(v textu této smlouvy dále jen „Smlouva“):

I.

Rozsah poskytování sociální služby

(1) Osoba má právo požádat Poskytovatele o kterýkoliv úkon z těchto základních činností při poskytování osobní asistence podle § 39 zákona o sociálních službách:

- a) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- b) pomoc při osobní hygieně,
- c) pomoc při zajištění stravy,
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
- e) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,

- g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Varianta:

- (1) *Poskytovatel se zavazuje a je povinen poskytovat Osobě doprovázení do školy a zpět.*
- (2) Kromě činností uvedených v odst. 1 tohoto článku se Poskytovatel zavazuje a je povinen poskytnout Osobě na její požádání následující fakultativní činnosti nad rámec základních činností podle odst. 1 tohoto článku:

Varianty:

- a) *Pomoc s péčí o vlasy (stříhání, barvení, atd.).*
- b) *Holení, manikúra, pedikúra (varianta u žen: líčení obličeje pomocí přípravků dekorativní kosmetiky podle požadavků Osoby).*
- c) *Přeprava Osoby podle jejích požadavků jejím vlastním osobním vozem (varianta: osobním vozem provozovaným Poskytovatelem).*

II.

Místo a čas poskytování sociální služby

- (1) Služby sjednané v čl. I. Smlouvy se poskytují na území celé ČR.
- (2) Služby sjednané v čl. I. Smlouvy se poskytují 24 hodin denně, a to každý den po dobu platnosti Smlouvy. V případě, že pro některý den osoba poskytnutí služby nepožaduje, je povinna tento den oznámit Poskytovateli nejpozději ... dní před tímto dnem.

Varianta 1:

- (2) *Služby sjednané v čl. I. Smlouvy se poskytují od 06:00 hodin ráno, do 22:00 hodin večer, a to každý týden vždy od pondělí do pátku po dobu platnosti Smlouvy.*

Varianta 2:

- (2) *Služby sjednané v čl. I. Smlouvy se poskytují od 07:00 hodin ráno do 21:00 hodin večer, a to každý den počínaje dnem ..... (včetně), do ..... (včetně).*

Varianta 3:

- (2) *Služby sjednané v čl. I. Smlouvy se poskytují od 07:00 hodin ráno do 21:00 hodin večer; den (dne), ve kterém (ve kterých) Osoba poskytnutí služby požaduje, je povinna oznámit Poskytovateli nejpozději .... dní před dnem, v kterém o poskytnutí služby žádá.*

III.

Výše úhrady za sociální službu a způsob jejího placení

- (1) Osoba je povinna zaplatit úhradu za jednu hodinu poskytování sociální služby v částce ..... ,- Kč.
- (2) Činnosti sjednané v čl. I odst. 2 Smlouvy jako fakultativní se poskytují za úhradu nákladů těchto služeb podle vnitřních pravidel Poskytovatele.
- (3) Poskytovatel je povinen předložit Osobě vyúčtování úhrady podle odstavců 1 a 2 za kalendářní měsíc, a to nejpozději do .....
- (4) Osoba se zavazuje a je povinna platit úhradu zpětně, a to jednou za kalendářní měsíc, nejpozději do patnáctého dne po dni, kdy poskytovatel předložil Osobě měsíční vyúčtování čerpaných služeb.

Varianta 1 (pro případ smlouvy o poskytnutí služby osobní asistence sjednané na dobu kratší než jeden měsíc):

- (4) *Osoba se zavazuje a je povinna platit úhradu zpětně, nejpozději do patnáctého dne po dni, kdy poskytovatel předložil Osobě vyúčtování čerpaných služeb.*

Varianta 2:

- (4) *Osoba se zavazuje a je povinna platit úhradu v poslední den poskytování služby osobní asistence v kalendářním měsíci, za nějž se úhrada platí.*
- (5) Osoba se zavazuje a je povinna platit úhradu v hotovosti v pokladně Poskytovatele.

Varianta 1:

- (5) *Osoba se zavazuje a je povinna platit úhradu převodem na účet Poskytovatele č. 000123-1234567890, vedený u ..... Úhrada musí být připsána na účet Poskytovatele do .....*

Varianta 2:

- (5) Úhrada za fakultativní činnosti je splatná následující den po předání vyúčtování těchto činností.
- (6) Přeplatky na úhradách za služby poskytované Poskytovatelem podle této Smlouvy je poskytovatel povinen vyúčtovat a písemné vyúčtování Osobě předat (*doručit*) nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, za nějž přeplatek vznikl. Poskytovatel je povinen přeplatek vyplatit Osobě v hotovosti (*varianta: převodem na účet č. ....*) nejpozději ve lhůtě, v jaké je povinen předat (*doručit*) vyúčtování tohoto přeplatku.

IV.

Ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociální služby

Osoba prohlašuje, že byla seznámena s vnitřními pravidly Poskytovatele pro poskytování osobní asistence. Osoba prohlašuje, že vnitřní pravidla jí byla předána v písemné podobě, že tato pravidla přečetla a že jim plně porozuměla. Osoba se zavazuje a je povinna tato pravidla dodržovat.

V.

Výpovědní důvody a výpovědní lhůty

- (1) Osoba může Smlouvu vypovědět bez udání důvodu. Výpovědní lhůta pro výpověď danou osobou činí ..... dní (*varianta: týdnů, měsíců*).
- (2) Poskytovatel může Smlouvu vypovědět pouze z těchto důvodů:
- a) jestliže Osoba hrubě porušuje své povinnosti vyplývající ze Smlouvy. Za hrubé porušení Smlouvy se považuje zejména nezaplacení úhrady za poskytnutí sociální služby za dobu delší než .....
  - b) jestliže Osoba i po opětovném napomenutí hrubě poruší povinnosti, které jí vyplývají z vnitřních pravidel Poskytovatele pro poskytování sociální služby osobní asistence,
  - c) jestliže se Osoba chová k asistentovi způsobem, jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí.
- (3) Výpovědní lhůta pro výpověď danou Poskytovatelem z důvodů uvedených v odst. 2 tohoto článku činí ..... dní (*týdnů, měsíců*) a počíná

běžet prvním dnem následujícím po dni, v němž byla tato výpověď Osobě doručena.

VI.

Doba platnosti smlouvy

- (1) Smlouva nabývá platnosti a účinnosti okamžikem jejího podpisu oběma smluvními stranami.
- (2) Doba platnosti a účinnosti smlouvy je sjednána od okamžiku jejího podpisu oběma smluvními stranami do dne ..... Osoba nemůže práva z této Smlouvy postoupit na jiného.

Varianta:

- (2) *Doba platnosti a účinnosti smlouvy je sjednána od okamžiku jejího podpisu oběma smluvními stranami na dobu neurčitou. Osoba nemůže práva z této Smlouvy postoupit na jiného.*

VII.

- (1) Smlouva je vyhotovena ve dvou exemplářích s platností originálu. Každá smluvní strana obdrží jedno vyhotovení.
- (2) Smlouva může být měněna nebo zrušena pouze písemně.
- (3) Smluvní strany prohlašují, že Smlouva vyjadřuje jejich pravou a svobodnou vůli a že Smlouvu neuzavřely v tísní za nápadně nevýhodných podmínek.
- (4) Smluvní strany prohlašují, že smlouvu přečetly, jejímu obsahu rozumí a s jejím obsahem úplně a bezvýhradně souhlasí, což stvrzují svými vlastnoručními podpisy.

V ..... dne.....

.....

(podpis Osoby)

.....

(podpis Poskytovatele)

Příloha č. 2: Ceník služeb OS Martin

1/ VÝŠE ÚHRAD ZA ÚKONY OSOBNÍ ASISTENCE
PRO OBČANY, KTEŘÍ MAJÍ UZAVŘENOU SMLOUVU O POSKYTNUTÍ
OSOBNÍ ASISTENCE S OBČANSKÝM SDRUŽENÍM MARTIN

číslo úkonu	popis úkonu OSOBNÍ ASISTENCE	výše úhrady v Kč
A/ pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu		
1	pomoc a podpora při podávání jídla a pití	80,-/hod.
2	pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek	80,-/hod.
3	pomoc při prostorové orientaci, samostat. pohybu ve vnitřním i vnějším prostoru	80,-/hod.
4	pomoc při přesunu na lůžko nebo vozík	80,-/hod.
B/ pomoc při osobní hygieně		
1	pomoc při úkonech osobní hygieny	80,-/hod.
2	pomoc při použití WC	80,-/hod.
C/ pomoc při zajištění stravy		
1	pomoc při přípravě jídla a pití	80,-/ hod.
D/ pomoc při zajištění chodu domácnosti		
1	pomoc s úklidem a údržbou domácnosti a osobních věcí	80,-/hod.
2	nákupy a běžné pochůzky	80,-/hod.
E/ výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti		
1	pomoc a podpora v rodině v péči o dítě	80,-/hod.
2	pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování	0,-/hod.
3	pomoc s nácvikem a upevňováním motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností	0,-/hod.
F/ zprostředkování kontaktu se společenským prostředím		
1	doprovázení do školy, školského zařízení, zaměstnání, k lékaři, na zájmové a volnočasové aktivity, na orgány veřejné moci a instituce poskytující veřejné služby a zpět	80,-/hod.
G/ pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí		
1	pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů	80,-/hod.
2	pomoc při vyřizování běžných záležitostí	80,-/hod.

2/ Výše úhrad za úkony osobní asistence je platná od 1.1.2007.

3/ Výše úhrad za úkony osobní asistence je v souladu s vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 505/2006 Sb.

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ
MARTIN
 BENDŮVA 5/1121
 Ing. Marika Bendová
 předseda OS Martin
 PRAHA 6 - ŘEPY
 IČO : 708 22 301

Výše úhrady po minutách

cena	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	minuty
80	7	13	20	27	34	40	47	53	60	67	73	80	Kč